

Πληροφορίες: Αντωνία Παυλή, Φανή Προβή

Αθήνα: 28.12.2022
Αρ. Πρωτ.: 1878

ΠΡΟΣ: κ. Μ. Καραμαλάκη, Γενικό Γραμματέα Δημόσιας Τάξης, Σημείο
Αναφοράς Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη

ΚΟΙΝ: «Πίνακας Αποδεκτών»

ΘΕΜΑ: «Δράση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ
για την υποστήριξη του Σημείου Αναφοράς του Υπουργείου
Προστασίας του Πολίτη για την ορθή εφαρμογή των
απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της
Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με
Αναπηρίες»

Αξιότιμε κύριε Καραμαλάκη,

Η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) -που αποτελεί την τριτοβάθμια κοινωνική και συνδικαλιστική οργάνωση των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στη χώρα και επίσημα αναγνωρισμένο δια του ν. 2430/96 (ΦΕΚ 156Α/10.7.96) Κοινωνικό Εταίρο της ελληνικής Πολιτείας σε ζητήματα αναπηρίας- στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020», υλοποιεί το Έργο «Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας»,¹ το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Ελλάδα. Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η παραγωγή έγκυρης πληροφόρησης, τεκμηρίωσης και επιστημονικής γνώσης για τα θέματα της αναπηρίας στην Ελλάδα και η συμβολή στη διαμόρφωση πολιτικών που θα εξασφαλίσουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους.

¹ Εφεξής «Παρατηρητήριο»

Το Παρατηρητήριο, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της τομεακής και περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD),² που η Ελλάδα κύρωσε με το ν. 4074/2012 και δεσμεύεται να εφαρμόσει τις απαιτήσεις που αυτή περιλαμβάνει, σχεδίασε και υλοποιεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο τη δράση ΠΕ9, με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο».

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων της Σύμβασης, τον Σεπτέμβριο του 2019 η Επιτροπή προέβη σε εποικοδομητικό διάλογο με την αντιπροσωπία του ελληνικού κράτους, κατά τη διάρκεια του οποίου εξετάστηκε κατά πόσο το ελληνικό κράτος έχει εναρμονιστεί με τις διατάξεις της Σύμβασης. Απόρροια αυτού του εποικοδομητικού διαλόγου ήταν η δημοσίευση των Τελικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων³ της Επιτροπής προς την Ελλάδα, μέσω των οποίων επισημαίνονταν τα σημεία εκείνα στα οποία η ελληνική Πολιτεία όφειλε να εργαστεί περαιτέρω, στο πλαίσιο τήρησης των δεσμεύσεων που απορρέουν από την κύρωση της Σύμβασης. Η δημοσίευση των Τελικών Παρατηρήσεων σε συνδυασμό με τους διαρκείς αγώνες για την ικανοποίηση των πάγιων αιτημάτων του αναπηρικού κινήματος, οδήγησαν το 2020 στην υιοθέτηση του πρώτου *Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία* (εφεξής ΕΣΔ),⁴ που παρά τις όποιες αδυναμίες του, αποτελεί έναν οδικό χάρτη για την άρση των εμποδίων και των διακρίσεων που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία σε όλους τους τομείς ζωής με περισσότερο συστηματικό τρόπο.

Αξιοποιώντας το υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας και την πολυετή εμπειρία που η ΕΣΑμεΑ και το «Παρατηρητήριο» διαθέτουν στα ζητήματα αναπηρίας, η δράση μας έχει σκοπό να συνδράμει την Πολιτεία και τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς

² Εφεξής «Σύμβαση»

³ Οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στο:

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhskOcZ9cO6iPa1r3wEJzoMtZPRlsn2F8be6qzYChDHrmBTMH%2bqHKEyy9lkiKsnfl7vYm%2b%2fX3mXiOTCPBgssnHiOpTdzNgr31DcGr9iV91p4N2>. Επίσης, η ΕΣΑμεΑ, με δική της πρωτοβουλία, μετέφρασε τις Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής στην [ελληνική γλώσσα](#) αλλά και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read) για την περαιτέρω διάχυση τους στην ελληνική κοινωνία.

⁴ Εφεξής «ΕΣΔ»

στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα, ως προς τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς των Υπουργείων, η δράση στοχεύει να συνδράμει στη βέλτιστη υλοποίηση των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής, μέσω:

- Της εξειδίκευσης της δικαιωματικής οπτικής της αναπηρίας, στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου αναφοράς.
- Της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου σας υπό το πρίσμα της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας.
- Του προσδιορισμού των κενών και των προκλήσεων που απορρέουν από τον υφιστάμενο πολιτικό σχεδιασμό και την έως σήμερα πορεία υλοποίησης του ΕΣΔ και των τομεακών σχεδίων δράσης του Υπουργείου αναφοράς.
- Της διατύπωσης συγκεκριμένων προτάσεων και συστάσεων, καθώς και της διάθεσης συνοδευτικού υλικού και πληροφόρησης που μπορεί να φανούν χρήσιμα και να διευκολύνουν την υλοποίηση του έργου του Επιμέρους Σημείου Αναφοράς του εκάστοτε Υπουργείου.

Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των νομικών και πολιτικών δεσμεύσεων της χώρας, όπως αυτές απορρέουν από το εθνικό και ευρωπαϊκό/διεθνές πλαίσιο για την αναπηρία,⁵ στο παρόν κείμενο, επικεντρωνόμαστε στα ζητήματα που άπτονται της αρμοδιότητας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και αφορούν στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία που είναι κρατούμενοι σε καταστήματα κράτησης.

⁵ Οι νομικές και πολιτικές δεσμεύσεις της χώρας, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο είναι οι ακόλουθες: Η Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (ν. 4074/2012), οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο (ν. 4488/2017), η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων και άλλης Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ε.Ε., η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, το Κανονιστικό Πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030, η Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, οι Πρότυποι Ελάχιστοι Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των κρατουμένων (the Nelson Mandela Rules), οι Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη μεταχείριση των γυναικών κρατουμένων και τα μη στερητική της ελευθερίας μέτρα για τις γυναίκες δράστες εγκληματικών πράξεων (the Bangkok Rules), και οι Ευρωπαϊκοί Σωφρονιστικοί Κανόνες του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Μέσω αυτής της επικοινωνίας μας, πέραν των άλλων, ευελπιστούμε να εγκαινιάσουμε έναν σταθερό δίαυλο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ της ΕΣΑμΕΑ και του Σημείου Αναφοράς του Υπουργείου σας.

Συνοπτική περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης

Τα άτομα με αναπηρία πολύ συχνά έρχονται αντιμέτωπα με διάφορους περιορισμούς που επιβραδύνουν ή/και εμποδίζουν την άσκηση και απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Η άσκηση διάφορων μορφών βίας και διακρίσεων εναντίον τους, η καταπάτηση των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους, τα μη προσβάσιμα δομημένα και ψηφιακά περιβάλλοντα, η έλλειψη πληροφόρησης σε εναλλακτικές μορφές, η μη επαρκής ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία είναι μερικά παραδείγματα των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία αρκετά συχνά. Σε ότι αφορά την αστυνομία, αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια προσπάθεια ώστε η αστυνομία να γίνει πιο προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία, παρ' όλα αυτά εξακολουθούν ακόμη να υπάρχουν εμπόδια και περιορισμοί. Εκτός από το ζήτημα πρόσβασης του πολίτη με αναπηρία στις αστυνομικές αρχές, οι αστυνομικές αρχές έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν τους πολίτες με ή χωρίς αναπηρίας όταν υπάρχουν περιστατικά βίας εναντίον τους καθώς και να διασφαλίζουν ότι οι πολίτες με αναπηρία μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους στον τομέα της αρμοδιότητάς τους.

Ενδοοικογενειακή βία

Τα άτομα με αναπηρία, και ειδικότερα οι γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρία, έρχονται αντιμέτωπα με περιστατικά ενδοοικογενειακής ή σεξουαλικής βίας και κακομεταχείρισης που θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική και ψυχική ακεραιότητά τους. Κατά καιρούς μάλιστα τέτοιου είδους περιστατικά έχουν δει το φως της δημοσιότητας.

Ο ρόλος της Αστυνομίας στην καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 1.6, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, **η καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας βασίζεται στην προσέγγιση των 4Ps** (όπως προκύπτει από τα αρχικά των αγγλικών όρων) και αφορά στην *πρόληψη*, την *προστασία*, τη *δίωξη* και στις *συντονισμένες πολιτικές*. Στην υλοποίηση της προσέγγισης των 4Ps, ο ρόλος της αστυνομίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός και συγκεκριμένα στο δεύτερο στάδιο αυτό της **Προστασίας**, που ενεργοποιείται όταν πλέον τα μέτρα πρόληψης δεν

ήταν αρκετά προκειμένου να εμποδίσουν την εκτέλεση βίαιων περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.

Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη και τη σημαντική αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της πανδημίας, η ελληνική αστυνομία δημιούργησε ειδικά γραφεία αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας αρχικά στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη και στη συνέχεια σε επιλεγμένα αστυνομικά τμήματα της ελληνικής επικράτειας.^{6,7} Ο σκοπός των υπηρεσιών αυτών είναι αφενός η διαχείριση του περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας και η ενημέρωση των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών, αφετέρου η παροχή κατευθύνσεων και πληροφοριών προς τα θύματα αναφορικά με την αναζήτηση των υφιστάμενων δομών στέγασης (καταφύγια), ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ψυχοκοινωνικής νομικής υποστήριξης.⁸

Μια θετική πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης και προστασίας της ενδοοικογενειακής βίας που ξεκίνησε να λειτουργεί πιλοτικά τον Νοέμβριο του 2022 είναι η εφαρμογή Panic Button που προβλέπεται ότι θα χορηγείται σε γυναίκες που έχουν ύπαρξη ήδη θύματα ενδοοικογενειακής βίας και έχουν απευθυνθεί ή απευθύνονται στα αστυνομικά τμήματα ή εξυπηρετούνται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ). Η εν λόγω εφαρμογή μπορεί να εγκατασταθεί στο κινητό τηλέφωνο των προαναφερθέντων γυναικών και μέσω αυτής θα μπορούν να ενημερώνουν άμεσα την Ελληνική Αστυνομία σε περίπτωση που απειλείται η σωματική τους ακεραιότητα ή κινδυνεύει η ζωή τους. Στη συνέχεια, η Αστυνομία θα λαμβάνει τα απαραίτητα στοιχεία για τον εντοπισμό τους και την προστασία τους.⁹

⁶ Για περισσότερα, βλ. <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endoikogeneiaki-via/>

⁷ Βλ. για παράδειγμα: <https://www.kathimerini.gr/society/562035346/idryontai-12-nea-grafeia-endoikogeneiakis-vias/>

⁸ Ο.π. Βλ. επίσης και το στάδιο «Προστασία» της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

⁹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή Panic Button βλ. <https://www.naftemporiki.gr/society/1404582/panic-button-pos-leitoyrgei-i-efarmogi-gia-tis-kakopoiimenes-gynaikes/>

Ενδοοικογενειακή βία και στατιστικά δεδομένα

Ωστόσο, αν και υπάρχουν επίσημα στοιχεία καταγραφής των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας τόσο από τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ) και από την Ελληνική Αστυνομία τα οποία και δημοσιεύονται στην *Ετήσια Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών της ΓΓΔΟΠΙΦ*¹⁰ και στην *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού του έργου των Τμημάτων Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας*¹¹ παρατηρείται ότι η διάσταση της αναπηρίας είναι αρκετά περιορισμένη. Επίσης, σύμφωνα με επικοινωνία που είχε στο παρελθόν το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας με την Ελληνική Αστυνομία ενημερώθηκε ότι παρότι η Ελληνική Αστυνομία διατηρεί βάση δεδομένων που καταγράφει όλα τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, στη βάση αυτή δεν περιλαμβάνεται η διάσταση της αναπηρίας, αφήνοντας έτσι ένα κενό στην επαρκή αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με το φαινόμενο της βίας ενάντια στα άτομα με αναπηρία.¹²

Η περιορισμένη ή μη διαθεσιμότητα σχετικών καταγραφών και στοιχείων αρκετά συχνά εκλαμβάνεται ως απουσία τέτοιων περιστατικών στην ελληνική κοινωνία, μια ερμηνεία που όχι μόνο είναι λανθασμένη αλλά εμποδίζει την αφύπνιση της κοινωνίας σχετικά με τον κίνδυνο που διατρέχουν τα άτομα με αναπηρία και πόσω μάλλον οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία να είναι αποδέκτες ενδοοικογενειακής βίας, σεξουαλικής βίας, κ.λπ.

Ρατσιστική βία

Ένα άλλο είδος βίας με την οποία έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία είναι η ρατσιστική βία, η οποία σε σχέση με τις άλλες μορφές βίας

¹⁰ Οι *Ετήσιες Εκθέσεις για τη Βία κατά των Γυναικών της ΓΓΔΟΠΙΦ* είναι διαθέσιμες στο:

<https://isotita.gr/ekdoseis-ggif/>

¹¹ Για παράδειγμα, στην *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού του έργου των Τμημάτων Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας για το Έτος 2020*,¹¹ δεν υπάρχουν δεδομένα για τον αριθμό των ατόμων με αναπηρία που ήταν θύματα περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Η *Ετήσια Έκθεση για το 2022* είναι διαθέσιμη στο:

<https://www.astynomia.gr/file/2023/01/apologismosendooikogeneiaki2020.pdf>

¹² National Confederation of Disabled People (2019). *Human Rights and Persons with Disabilities: Alternative Report of Greece 2019 (final version) and responses to the List of Issues and Recommendations*. Διαθέσιμη στο:

http://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&collection=article_filegroup&xi=1&file=article_file&id=4446

διαφοροποιείται ως προς το κίνητρο της συμπεριφοράς πίσω από την εκδήλωση αυτής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως αυτά παρουσιάζονται στην *Ετήσια Έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας*, το 2021 καταγράφηκαν συνολικά 135 περιστατικά ρατσιστικής βίας, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση σε σχέση με το 2020 που είχαν καταγραφεί 222.¹³ Από τα περιστατικά αυτά, η αναπηρία ήταν το πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο για 4 από αυτά, σημειώνοντας και εδώ μείωση σε σχέση με τα 11 που είχαν καταγραφεί για το έτος 2020.

Αστυνομική βία

Ένα άλλο είδος βίας με το οποίο έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία είναι εκείνα τα περιστατικά βίας όπου οι θύτες είναι αστυνομικοί. Παρότι, η συχνότητα τους έχει περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια δυστυχώς εξακολουθούν να υφίστανται τέτοια συμβάντα.¹⁴ Μάλιστα, τα άτομα με ψυχική ή/και νοητική αναπηρία διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν αστυνομική βία.

Αξίζει να αναφερθεί ότι πολλά περιστατικά αστυνομικής βίας εις βάρος των ατόμων με ψυχοκοινωνική αναπηρία έχουν καταγράψει κατά τη μεταφορά τους από αστυνομικούς σε δομές ψυχικής υγείας στο πλαίσιο της πρακτικής της ακούσιας νοσηλείας.¹⁵ Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι και οι ίδιοι οι αστυνομικοί έχουν εκφράσει τις αντιρρήσεις τους ως προς τη συμμετοχή τους στην εν λόγω διαδικασία τονίζοντας ότι δεν έχουν λάβει την απαραίτητη

¹³ Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2022). *Ετήσια έκθεση 2021 του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας*. Ανακτήθηκε στις 10 Νοεμβρίου 2022 από: https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2022/08/ETHSIA-EKTHESH-2021_GR_TELIKO-1.pdf

¹⁴ Βλ. επίσης την αντίστοιχη υπο-ενότητα στην Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 35. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

¹⁵ Βλ. για παράδειγμα σσ. 31-32 της Ετήσιας Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2020 διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf> και σ. 35 της Ετήσιας Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2021 διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/72/e8nikh-ek8esh-gia-th-anaphria-etoys-2021>

εκπαίδευση ώστε να γνωρίζουν το πως πρέπει να συμπεριφερθούν.¹⁶ Θετική εξέλιξη αποτελεί η πρόσφατη αλλαγή (Δεκέμβριος 2022)¹⁷ στον τρόπο μεταφοράς στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας. Όπως προβλέπεται στην ΚΥΑ, η μεταφορά των ατόμων με ψυχοκοινωνική αναπηρία θα διενεργείται πλέον από Κοινοτικές Μονάδες Ψυχικής Υγείας (ΚΜΨΥ) και όχι από την Ελληνική Αστυνομία. Η διαδικασία μεταφοράς του ατόμου με ψυχοκοινωνική αναπηρία στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας τελεί υπό το συντονισμό του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ) και έτσι η μεταφορά προβλέπεται ότι θα γίνεται από ειδικά διαμορφωμένο όχημα, και όχι από περιπολικό της Ελληνικής Αστυνομίας.

Επικοινωνία με τις Αστυνομικές Αρχές

Ένα εμπόδιο ή ένα σημαντικό περιορισμό που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, ειδικά οι κωφοί-βαρήκοι, αφορά στην επικοινωνία τους με τις αστυνομικές αρχές. Ύστερα από τη συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και της Ομοσπονδίας Κωφών Ελλάδος (ΟΜΚΕ) υπήρξαν σημαντικές ενέργειες προς την άρση αυτού του εμποδίου. Ειδικότερα, το καλοκαίρι του 2018 ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ένα πρόγραμμα δράσεων που θα συνέβαλλε στην καλύτερη εξυπηρέτηση των κωφών-βαρήκων πολιτών. Μεταξύ των δράσεων αυτών, προβλεπόταν:

α) Η δυνατότητα επικοινωνίας των κωφών-βαρήκων πολιτών με το Κέντρο Άμεσης Δράσης (100) της Ελληνικής Αστυνομία είτε στέλνοντας δωρεάν γραπτό

¹⁶ Βλ. για παράδειγμα, «Ένωση Αστυνομικών Υπαλλήλων Μεσσηνίας: ‘Να σταματήσουν να μεταφέρονται οι ψυχικά ασθενείς με περιπολικά’». (2017, 31 Οκτωβρίου). Ανακτήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2020 από: <https://eleftheriaonline.gr/local/koinonia/astynomika/item/137459-enosi-astynomikonypallilon-messinias-na-stamatisoun-na-metaferontai-oi-psyhika-astheneis-me-peripolika>, «Πικράκης - Καρτσάκης: Στο επίκεντρο η ακούσια νοσηλεία, η μεταφορά και φύλαξη ψυχικά πασχόντων». (2020, 22 Οκτωβρίου). Ανακτήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2020 από: <https://www.ekriti.gr/kriti/pikrakis-kartsakis-sto-epikentro-i-akoyisia-nosileia-i-metafora-kaifylaxi-psyhika-pashonton>

¹⁷ Βλ. ΚΥΑ αρ. Γ3α,β/Γ.Π. οικ. 72109 «Καθορισμός των προϋποθέσεων, των απαιτούμενων δικαιολογητικών, των επιμέρους σταδίων της διαδικασίας, του τρόπου ελέγχου της διαδικασίας και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας για τη μεταφορά του ασθενή, η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διαδικασίας της ακούσιας νοσηλείας, κατόπιν παραγγελίας (διαταγής) του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών». Διαθέσιμη στο: <https://www.nomotelia.gr/photos/File/6507b-22.pdf>

μήνυμα (sms) στο 100, αναφέροντας τη λέξη «κωφός», είτε στέλνοντας γραπτό μήνυμα μέσω των εφαρμογών Viber και WhatsApp στον αριθμό 6972 011 110.¹⁸

β) Η δημιουργία ενός Οδηγού επικοινωνίας των αστυνομικών Αρχών με τους κωφούς-βαρήκοους πολίτες προκειμένου να μπορούν να επικοινωνήσουν στη νοηματική γλώσσα με τους αστυνομικούς. Ο εν λόγω Οδηγός, που είναι διαθέσιμος στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, περιλαμβάνει τα βασικά σημεία επικοινωνίας μεταξύ των κωφών-βαρήκων πολιτών με τις αστυνομικές αρχές και σύντομες συμβουλές επικοινωνίας μεταξύ των αστυνομικών και των κωφών-βαρήκων πολιτών.¹⁹

Άτομα με αναπηρία και το δικαίωμα στην ελεύθερη μετακίνηση

Ένα σημαντικό εμπόδιο που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία καθημερινά σε ότι αφορά το δικαίωμα τους στην ελεύθερη μετακίνηση είναι η παράνομη στάθμευση στις θέσεις που είναι για τα άτομα με αναπηρία. Η Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο του ρόλου της να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών στον τομέα δικαιοδοσίας της, το Σεπτέμβριο του 2019 ξεκίνησε την λειτουργία ενός ειδικού επιχειρησιακού προγράμματος τροχονομικής αστυνόμευσης με τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις». Ο σκοπός αυτού του επιχειρησιακού προγράμματος, μεταξύ άλλων, επικεντρωνόταν στην καταγραφή των παραβάσεων που αφορούν σε χώρους στάθμευσης αποκλειστικά για συγκεκριμένο όχημα ατόμων με αναπηρία, σε ειδικούς χώρους στάθμευσης των ατόμων με αναπηρία, και σε στάση-στάθμευση σε σημείο που υπάρχει ράμπα διάβασης ατόμων με αναπηρία. Αν και η υλοποίηση του προγράμματος ολοκληρώθηκε εντός του 2020, τα αποτελέσματα της καταγραφής έδειξαν ότι αν και υπήρξε μια σχετική μείωση των παραβάσεων κατά την περίοδο υλοποίησης τους παρ' όλα αυτά παρατηρήθηκε εκτεταμένη καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης για τους πολίτες με αναπηρία. Παρά τη μείωση των περιστατικών παράνομης στάθμευσης, το γεγονός ότι εξακολουθεί να υφίσταται καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης που απευθύνονται στα άτομα με αναπηρία, δηλώνει σοβαρό έλλειμμα ευαισθητοποίησης ως προς το κατοχυρωμένο δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στις μετακινήσεις.

¹⁸ Για περισσότερα, βλ. <https://www.omke.gr/anakoinwseis/epikoinwnia-kwfw-n-politwn-me-elas-mesw-sms-viber-whatsapp/>

¹⁹ Ο Οδηγός επικοινωνίας των αστυνομικών Αρχών με τους κωφούς-βαρήκοους πολίτες είναι διαθέσιμος στον ιστότοπο της Ελληνικής Αστυνομίας στο: <https://www.astynomia.gr/file/2021/12/02122021omke.pdf>

Επιπλέον, η Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης της κοινωνίας για το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην ελεύθερη μετακίνηση πήρε την πρωτοβουλία δημιουργίας και προβολής video κοινωνικού κινήματος αναφορικά με τις συνέπειες της παράνομης στάθμευσης στη ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία.²⁰

Καταγγελία περιστατικών βίας και εκπαίδευση των αστυνομικών

Η καταγγελία των περιστατικών βίας -είτε αυτά αφορούν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας είτε περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης είτε ρατσιστικής βίας- από τα θύματα είναι πολλές φορές φορτισμένη με αισθήματα φόβου και ντροπής. Είναι γνωστό ότι πολλές φορές τα θύματα αισθάνονται ότι αν αποφασίσουν να καταγγείλουν το περιστατικό τότε θα βιώσουν για μια ακόμη φορά την τραυματική εμπειρία που ήδη βίωσαν. Για τον λόγο αυτό, πολλές φορές ο φόβος οδηγεί τα θύματα βίας να επιλέξουν τη σιωπή από το να προβούν στην καταγγελία τους. Ωστόσο, δεν είναι μόνο ο φόβος που αποθαρρύνει τα θύματα βίας με αναπηρία να καταγγείλουν τέτοια περιστατικά. Η μη επαρκής εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων -όπως αστυνομικοί, ιατρικό προσωπικό, ψυχολόγοι- στην καταγραφή και διαχείριση περιστατικών βίας αποτελεί, μεταξύ άλλων, ανασταλτικό παράγοντα ώστε ένα θύμα βίας να καταγγείλει ένα τέτοιο περιστατικό.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των ολοένα (δυστυχώς) αυξανόμενων περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, η Ελληνική Αστυνομία ξεκίνησε πιλοτικά από το 2021 να λειτουργεί ειδικά γραφεία ενδοοικογενειακής βίας στα αστυνομικά τμήματα των αστυνομικών διευθύνσεων Αττικής και Θεσσαλονίκης. Στο πλαίσιο της έναρξης λειτουργίας αυτών των γραφείων, πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση των αστυνομικών που θα στελέχωναν τα εν λόγω γραφεία στο πως να αντιμετωπίζουν τα διαφορετικά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Για παράδειγμα, στο σεμινάριο με τίτλο «Επιμόρφωση του προσωπικού στελέχωσης των γραφείων αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας της ΓΑΔ Αττικής» που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα μεταξύ 4-7 Οκτωβρίου 2021, μια από τις

²⁰ Το εν λόγω video αναρτήθηκε στα μέσα κοινωνική δικτύωσης και στο κανάλι της Ελληνικής Αστυνομίας στο YouTube στο πλαίσιο το Δεκέμβριο του 2022 στο πλαίσιο της Παγκόσμιας και Εθνικής Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία. Το video είναι διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=OJvc_rPN51w&ab_channel=ΕλληνικήΑστυνομία-HellenicPolice

ενότητες που είχε συμπεριληφθεί εστίαζε στα άτομα με αναπηρία όπου αντιπροσωπία της ΕΣΑμεΑ, ύστερα από πρόσκληση που έλαβε, παρουσίασε μερικές βασικές πληροφορίες και γενικούς κανόνες συμπεριφοράς και επικοινωνίας που πρέπει να γνωρίζουν οι αστυνομικοί όταν συνδιαλέγονται με ένα άτομο που έχει κινητική, οπτική, ακουστική, ή νοητική αναπηρία.

Εκπαίδευση των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Η εκπαίδευση των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία κρίνεται ως απαραίτητη προκειμένου να γνωρίζουν πως πρέπει να συμπεριφερθούν προς αυτά σε περίπτωση οποιασδήποτε συναλλαγής μαζί τους. Η Ελληνική Αστυνομία, από το 2021, και στο πλαίσιο υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, έχει προβεί σε μια σειρά από ενέργειες προκειμένου να εκπαιδεύσει τους αστυνομικούς στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Για παράδειγμα, τόσο προς τα τέλη το 2021 όσο και του 2022 διοργανώθηκαν, αν όχι σε όλες τις Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις στις περισσότερες, ημερίδες που αφορούσαν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και οι οποίες επικεντρωνόντουσαν σε ζητήματα όπως η ελεύθερη μετακίνηση, η προσβασιμότητα, η βία κ.λπ.²¹

Νομικές και Πολιτικές Δεσμεύσεις

Από το 2019, χρονιά κατά την οποία το ελληνικό κράτος εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, μέχρι και σήμερα, έχουν προκύψει συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη χώρα, οι οποίες αφορούν:

- στην εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.
- στην υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, η εκπόνηση του οποίου ολοκληρώθηκε το 2020.

²¹ Για παράδειγμα βλ. ενδεικτικά: <https://www.astynomia.gr/2021/12/27/17-12-2021-imerida-tis-genikis-perifereiakis-astynomikis-diefthynsis-ionion-nison-me-thema-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria/>, <https://www.astynomia.gr/2022/12/15/15-12-2022-imerida-evaisthithopoiisis-gia-themata-atomon-me-anapiria-apo-ti-geniki-perifereiaki-astynomiki-diefthynsi-kritis/>, <https://www.astynomia.gr/2022/10/27/27-10-2022-me-epitychia-pragmatopoiithike-i-diadiktyaki-imerida-me-thema-prostasia-tis-elftheris-kinisis-ton-atomon-me-anapiria-kai-diasfalisi-tis-symmetochis-tous-stin-koinoniki-zoi-choris-d/>,

- στην υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 2021 και 2022.

Το περιεχόμενο των συγκεκριμένων δεσμεύσεων της χώρα έχει απεικονιστεί στον Πίνακα που ακολουθεί. Πιο συγκεκριμένα, οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής (πρώτη στήλη) συσχετίζονται με της στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης (δεύτερη στήλη), ενώ στην τρίτη και τέταρτη στήλη του Πίνακα αποτυπώνεται η αντιστοιχία της με τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, όπως αυτά έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης.

Πίνακας 1. Αντιστοίχιση των συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ με τους στόχους και δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη

Συστάσεις Επιτροπής CRPD	Στόχοι και Δράσεις στο Εθνικό Σχέδιο για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (2021) ²²	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (2022) ²³
Προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος	Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας Υποστόχος 18.1: Διασφαλίζουμε την ισότιμη πρόσβαση στις	-	-

²² Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για το 2021 είναι διαθέσιμο στο: <https://gscso.gov.gr/wp-content/uploads/2023/03/Υπουργείο-Προστασίας-του-Πολίτη-ΕΣΔ-2021.pdf>

²³ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για το 2022 είναι διαθέσιμο στο: https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/12/yp_prostasias_tou_politi_2022.pdf

	υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας		
Αποτελεσματικό πλαίσιο αντιμετώπισης της βίας, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης	Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας Υποστόχος 18.2: Προστατεύουμε τα άτομα με αναπηρία από διακρίσεις και βία	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υποστόχος 1.3: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υποστόχος 1.2: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων
Αποτελεσματικό πλαίσιο αντιμετώπισης της βίας, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης	Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας Υποστόχος 18.3: Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υποστόχος 1.3: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υποστόχος 1.2: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων
Ειδική κατάρτιση στις αρχές επιβολής του νόμου στις μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία και της	Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα

σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους	Υποστόχος 18.3: Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσής των ατόμων με αναπηρία	Υποστόχος 1.6: Εκσυγχρονισμός της οργανωτικής δομής και λειτουργίας της Ελληνικής Αστυνομίας	Υπο-στόχος 1.6: Αναβάθμιση της Αστυνομικής Ακαδημίας
Βελτίωση του συστήματος στήριξης της προσωπικής κινητικότητας	Στόχος 21: Προσβασιμότητα στις Μεταφορές και Κινητικότητα του Ατόμου Υποστόχος 21.4: Εντατικοποιούμε τους ελέγχους και τις δράσεις ευαισθητοποίησης για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης κίνησης στον αστικό ιστό για όλους	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υποστόχος 1.5: Προστασία της ασφαλούς κίνησης πεζών και οχημάτων	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υπο-στόχος 1.7: Προστασία της ελεύθερης κίνησης των ατόμων με αναπηρία και διασφάλιση της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή χωρίς διακρίσεις

Αξιολογώντας την πορεία υλοποίησης των δεσμεύσεων

Οι δράσεις που σχετίζονται με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία βρίσκονται στους **Στόχους 18** και **21** του ΕΣΔ. Ο **Στόχος 18** επικεντρώνεται γενικότερα σε ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και αφορούν στην ελευθερία, την ασφάλεια και την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των ατόμων με αναπηρία. Ο **Στόχος 21** αποτελείται από δράσεις που αφορούν στην προσβασιμότητα στις μεταφορές και την κινητικότητα του ατόμου. Πιο αναλυτικά:

Ως προς τα ζητήματα προσβασιμότητας των υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας, σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ολοκληρώθηκε η

καταγραφή της φυσικής προσβασιμότητας των υπηρεσιών της αστυνομίας.²⁴ Πιο συγκεκριμένα, από τα 653 κτίρια στα οποία στεγάζονται υπηρεσίες της ελληνικής αστυνομίας, τα 380 διαθέτουν ράμπα προσβασιμότητας προκειμένου τα άτομα με κινητική αναπηρία να εισέλθουν στον χώρο των αστυνομικών υπηρεσιών. Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστούν τα εξής: α) να μην είναι θετική η ύπαρξη της ράμπας (η οποία πρέπει να τηρεί τις υφιστάμενες προδιαγραφές ως προς την κλίση της) για τα άτομα με κινητική αναπηρία, ωστόσο πρέπει να διασφαλιστεί ότι αυτή είναι και πλήρως προσπελάσιμη από τους χρήστες/στριες αμαξιδίου, π.χ. δεν υπάρχουν διάφορα κλαδιά από θάμνους πάνω σε αυτή, και β) η ύπαρξη ράμπας και μόνο δεν μετατρέπει ένα κτήριο σε προσβάσιμο, αλλά χρειάζεται εντός του κτηρίου να υπάρχουν προσβάσιμοι ανελκυστήρες στα άτομα με αναπηρία, προσβάσιμοι χώροι υγιεινής, σημάνσεις σε Braille κ.λπ.

Ως προς τα ζητήματα πρόσβασης των υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας, υπήρξαν σημαντικά βήματα άρσης των εμποδίων που αντιμετώπιζαν τα άτομα με αναπηρία και ειδικά οι κωφοί και βαρήκοοι. Ύστερα από συνεργασία του Υπουργείου με την ΟΜΚΕ, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να επικοινωνούν με το Κέντρο Άμεσης Δράσης (100) της Ελληνικής Αστυνομίας είτε με sms είτε μέσω των εφαρμογών Viber και WhatsApp. Σε ότι αφορά την εκπαίδευση ομάδας αστυνομικών στη νοηματική γλώσσα, όπως αναφέρεται στην Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης του ΕΣΔ, υπάρχει συμφωνία για την πραγματοποίηση αυτών των σεμιναρίων από την ΟΜΚΕ.²⁵

Ως προς την προστασία των ατόμων με αναπηρία από τις διακρίσεις και τη βία, η Ελληνική Αστυνομία το καλοκαίρι-φθινόπωρο του 2022 προέβη στην εκπόνηση οδηγού στο οποίο εμπεριέχονταν πληροφορίες σχετικά με τις διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας και τα χαρακτηριστικά τους καθώς και για τις βασικές ανάγκες ανά κατηγορία αναπηρίας.

Ως προς την πρόληψη και καταπολέμησης της βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία, στο πλαίσιο της πιλοτικής λειτουργίας των ειδικών γραφείων ενδοοικογενειακής βίας στα αστυνομικά τμήματα των αστυνομικών διευθύνσεων Αττικής και Θεσσαλονίκης,

²⁴ Βλ. σ. 67 της Ετήσιας Έκθεσης Πορείας Υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

²⁵ Ο.π., σ. 68

πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια που στόχευαν στην εκπαίδευση των αστυνομικών που θα τα στελέχωναν στο πως να αντιμετωπίζουν τα διαφορετικά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Μεταξύ των ενοτήτων που διδάχθηκαν περιλαμβάνονταν και ενότητα που αφορούσε τα άτομα με αναπηρία. Τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη το φθινόπωρο του 2022 και εκπαιδεύτηκαν συνολικά 99 αστυνομικοί.²⁶ Επιπλέον, το Νοέμβριο του 2022, ανακοινώθηκε η διαθεσιμότητα της εφαρμογής καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας Panic Button που θα λειτουργούσε σε πιλοτικής φάση. Λόγω του ότι η διαθεσιμότητα της εφαρμογής ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2022 και η συγγραφή της παρούσας μελέτης έγινε το Δεκέμβριο του 2022 δεν γνωρίζουμε τον αντίκτυπο της στην αντιμετώπιση και προστασία κατά της ενδοοικογενειακής βίας.

Ως προς την εντατικοποίηση των ελέγχων και των δράσεων ευαισθητοποίησης για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης κίνησης των ατόμων με αναπηρία εντός του αστικού ιστού, η Ελληνική Αστυνομία από το Σεπτέμβριο του 2019 έθεσε σε λειτουργία το ειδικό επιχειρησιακό πρόγραμμα τροχονομικής αστυνόμευσης «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις» το οποίο και λειτουργούσε μέχρι και το τρίτο τρίμηνο του 2020. Μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος αυτού γινόταν καταγραφή, σε μηνιαία βάση, των παραβάσεων που αφορούσαν την παράνομη στάθμευση σε: α) ράμπα διάβασης ατόμων με αναπηρία, β) ειδικούς χώρους στάθμευσης ατόμων με αναπηρία, και γ) χώρους στάθμευσης αποκλειστικά για συγκεκριμένο όχημα ατόμων με αναπηρία. Σύμφωνα με τα ευρήματα των καταγραφών αυτών υπήρχε εκτεταμένη καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης που ήταν για τους πολίτες με αναπηρία. Η δράση αυτή δεν συνεχίστηκε το 2021 και το 2022.

Σε ότι αφορά τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 2021 και 2022, οι δράσεις που αφορούν σε ζητήματα που σχετίζονται με τη προστασία του πολίτη με αναπηρία έχουν συμπεριληφθεί στο **Στόχο 1: «Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα»** των Ετήσιων Σχεδίων Δράσης του Υπουργείου για τα 2021 και 2022.

²⁶ Ο.π., σ. 69

Ειδικές Συστάσεις

Οι πολιτικές που αφορούν στα δικαιώματα των κρατούμενων με αναπηρία είναι αναγκαίο να ευθυγραμμιστούν απόλυτα με το υφιστάμενο πλαίσιο για την αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, το Υπουργείο οφείλει να λάβει υπόψη στον πολιτικό του σχεδιασμό το σύνολο των Άρθρων της Σύμβασης, και ειδικότερα τις απαιτήσεις του Άρθρου 9 της Σύμβασης, την *Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη*, για την εφαρμογή της οποίας η χώρα μας έχει δεσμευτεί, τον *Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* και συγκεκριμένα τα άρθρα 26 «Ένταξη των ατόμων με αναπηρία» και 6 «Δικαίωμα στην Ελευθερία και την Ασφάλεια», τον *Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων* και ιδιαίτερα την αρχή 17 «Ένταξη ατόμων με αναπηρία», την *Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας*, και την *Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030*.²⁷

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, καθώς και την παρ. 1 του άρθρου 60 του ν. 4488/2017, απαιτείται η οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε νομοθετική πρωτοβουλία, διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα, με στόχο τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των κρατούμενων με αναπηρία.

Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία στα καταστήματα κράτησης, όπως αυτή έχει αποτυπωθεί πιο αναλυτικά στο Συνοδευτικό Αρχείο της παρούσας Επιστολής, σε ότι αφορά το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, καθώς και τις ισχύουσες διεθνείς και εθνικές δεσμεύσεις του ελληνικού κράτους και τη μέχρι σήμερα πορεία υλοποίησης αυτών, η ΕΣΑμεΑ και το «Παρατηρητήριο» προτείνουν τα εξής:

- Τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των αστυνομικών τμημάτων και των κρατητηρίων των αστυνομικών τμημάτων στα άτομα με αναπηρία με βάση τις ανάγκες τους.
- Τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των ψηφιακών περιβαλλόντων, όπως ιστότοποι και εφαρμογές της Ελληνικής Αστυνομίας, στα άτομα με αναπηρία σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν.4727/2020.
- Την προώθηση χρήσης νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία των ατόμων με αναπηρία με τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας.

²⁷ Για μια συνοπτική παρουσίαση του πλαισίου, βλ. σσ. 7-15, του Συνοδευτικού Αρχείου.

- Την πρόβλεψη παροχής εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας και ενημέρωσης σε όλους τα άτομα με αναπηρία, όπως σε γραφή Braille, σε απλό κείμενο, σε κείμενο για όλους (easy-to-read).
- Την παροχή πληροφοριών σε μορφή ήχου και σε κείμενο Braille για τα άτομα με αναπηρία όρασης για τη διευκόλυνση επικοινωνίας τους με τους/τις αστυνομικούς.
- Την παροχή πληροφοριών μέσω εγγράφων που είναι διατυπωμένα σε απλή γλώσσα ή/και με εικόνες για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας των ατόμων με νοητική αναπηρία με τους/τις αστυνομικούς.
- Τη διασφάλιση εύλογων προσαρμογών προς τα άτομα με αναπηρία, όταν αυτή ζητηθεί από τα ίδια, ή είναι απαραίτητες για την επικοινωνία και ενημέρωση μεταξύ αυτών και του προσωπικού των υπηρεσιών της αστυνομίας.
- Τη συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στη βάση που διατηρεί η Ελληνική Αστυνομία για την καταγραφή των περιστατικών βίας.
- Την ανάπτυξη ενός μηχανισμού συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων σχετικά με τα περιστατικά βίας, κακοποίησης, εκμετάλλευσης, διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων εις βάρος των γυναικών και παιδιών με αναπηρία.
- Τη συνέχιση του προγράμματος της Ελληνικής Αστυνομίας σχετικά με την «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις».
- Τη συνέχιση προβολής και προώθησης video κοινωνικού μηνύματος από την Ελληνική Αστυνομία σχετικά με τις συνέπειες της παράνομης στάθμευσης στη ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία, στο πλαίσιο των δράσεων για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.
- Τη λήψη πρόσθετων μέτρων και ενεργειών για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σχετικά με τις συνέπειες της παράνομης στάθμευσης στα άτομα με αναπηρία.

Οριζόντιες Συστάσεις

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα οριζόντιου ενδιαφέροντος, το οποίο συνδέεται με την εφαρμογή μιας ενιαίας και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των ατόμων με αναπηρία στη χώρα, αφορά στη χρήση της γλώσσας, και ειδικότερα στην ορολογία που χρησιμοποιείται στον επίσημο δημόσιο λόγο για την αναπηρία. Το ζήτημα αυτό αφορά στο σύνολο των πολιτικών και στην παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού, των κρατικών φορέων καθώς και στη νομοπαραγωγική διαδικασία. Η χρήση λανθασμένης

γλώσσας βασίζεται στην πολύχρονη επικράτηση του ιατροκεντρικού μοντέλου που προσεγγίζει την αναπηρία ως ασθένεια που χρήζει θεραπείας.

Προκειμένου να εμπεδωθεί η αλλαγή παραδείγματος και η μετάβαση στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας, η ορθή χρήση της γλώσσας αποτελεί προϋπόθεση προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς η γλώσσα αυτή καθ' αυτή αποτελεί κύριο διαμορφωτή της κουλτούρας και των κυρίαρχων στάσεων και αντιλήψεων.

Στο πλαίσιο της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία πρέπει να είναι μια γλώσσα συμπεριληπτική (inclusive language), που δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες από εμπεδωμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο να εξαλειφθεί από τη νομοθεσία και γενικότερα από τον γραπτό και τον προφορικό δημόσιο λόγο, η απαρχαιωμένη και μη συμβατή με τη δικαιωματική προσέγγιση ορολογία. Ως «Παρατηρητήριο» εργαζόμαστε συστηματικά στο πεδίο της ορθής χρήσης της γλώσσας στη βάση της δικαιωματικής προσέγγισης. Με στόχο να διευκολύνουμε το έργο σας, παραθέτουμε στο Συνοδευτικό Αρχείο της παρούσας επιστολής (Παράρτημα ΙΙ)²⁸ τις βασικές αρχές της συμπεριληπτικής γλώσσας και συστάσεις ενδεδειγμένης ορολογίας όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία τόσο στον προφορικό, όσο και στον γραπτό λόγο. Το εν λόγω κείμενο βασίστηκε στις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (Disability-inclusive language guidelines) που δημοσίευσαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy).

Ως οριζόντιο μέτρο που θα διευκολύνει σημαντικά την ορθή υλοποίηση των δεσμεύσεων, προτείνεται η εκπαίδευση όλων των στελεχών της δημόσιας διοίκησης αλλά και των εποπτευόμενων φορέων των υπουργείων, και εν προκειμένω των αστυνομικών στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας και στην ορθή/βέλτιστη εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία. Στην επίτευξη αυτού

²⁸ Βλ. σσ. 47-49 του Συνοδευτικού Αρχείου.

του σκοπού μπορεί να συνδράμει αποτελεσματικά το Ινστιτούτο της ΕΣΑμεΑ (IN-ΕΣΑμεΑ), το οποίο κατέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία και το εξειδικευμένο προσωπικό για την παροχή ολοκληρωμένης εκπαίδευσης στα ζητήματα της αναπηρίας.

Τέλος, με δεδομένη την κατευθυντήρια αρχή της Σύμβασης, «Τίποτα για εμάς χωρίς εμάς», όπως αυτή ορίζεται στο Άρθρο 4.3 και αποσαφηνίζεται περαιτέρω στο Γενικό Σχόλιο 7 της Επιτροπής,²⁹ απαιτείται από κάθε φορέα άσκησης δημόσιας πολιτικής η συνεχής διαβούλευση και συνεργασία με τα ίδια τα άτομα με αναπηρία, προκειμένου αυτά να συμμετέχουν τόσο στη διαμόρφωση και παραγωγή των πολιτικών που τους αφορούν, όσο και στην παρακολούθηση της υλοποίησής τους. Μέσω της συνεχούς διαβούλευσης με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος, και ιδιαίτερα με την τριτοβάθμια οργάνωσή τους, την ΕΣΑμεΑ, μπορεί να διασφαλιστεί η συμπερίληψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία στο σύνολο των πολιτικών που τους αφορούν.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να επισημαίνουμε ότι επιδίωξη της ΕΣΑμεΑ και του «Παρατηρητηρίου» είναι η σταθερή συνεργασία με το Υπουργείο σας προκειμένου να συμβάλλουμε στο μέγιστο των δυνατοτήτων μας, στην ορθή υλοποίηση των προτεινόμενων μέτρων και πολιτικών, με γνώμονα πάντα την ανεμπόδιστη άσκηση και απόλαυση των δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις που εκπροσωπούμε.

²⁹ UN CRPD Committee (2018). General Comment 7: on the participation of persons with disabilities, including children with disabilities, through their representative organizations, in the implementation and monitoring of the Convention. Διαθέσιμο στο:

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhsnbHatvuFkZ%2bt93Y3D%2baa2piFYzWLBu0vA%2bBr7QovZhbuyqzjDN0plweYI46WXrJJ6aB3Mx4y%2fspT%2bQrY5K2mKse5zjo%2bfvBDVu%2b42R9iK1p>

Με εκτίμηση

Ο Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Ι. Βαρδακαστάνης

Β. Κούτσιανος

Πίνακας Αποδεκτών:

- κ. Γ. Γεραπετρίτη, Υπουργό Επικρατείας
- κ. Π. Θεοδωρικάκο, Υπουργό Προστασίας του Πολίτη

Συνημμένα:

- Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2022) – Προστασία του Πολίτη με Αναπηρία (Συνοδευτικό Αρχείο)

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Προσβάσιμο αρχείο Microsoft Word (*.docx)

Το παρόν αρχείο ελέγχθηκε με το εργαλείο *Microsoft Accessibility Checker* και δε βρέθηκαν θέματα προσβασιμότητας. Τα άτομα με αναπηρία δε θα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωσή του.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑμ.Ε.Α

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή: Η Δράση ΠΕ9 του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ	4
Ο Οδικός Χάρτης	4
Μεθοδολογία Υλοποίησης	4
Η Δομή και το Περιεχόμενο του Οδικού Χάρτη	5
1 Το Πλαίσιο για την Αναπηρία και των Συνθηκών στα Καταστήματα Κράτησης	7
1.1 Σύνταγμα της Ελλάδας	7
1.2 Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)	7
1.3 Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017)	8
1.4 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ	11
1.5 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων	11
1.6 Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης)	12
1.7 Κανονιστικό πλαίσιο Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)	13
1.8 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030»	14
1.9 Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη	15
2 Οι Συστάσεις Προς τη Χώρα Από την Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες	16
3 Προστασία των Πολιτών με Αναπηρία: Υφιστάμενη Κατάσταση	20
3.1 Πολίτες με αναπηρία και βία	20
3.2 Επικοινωνία με τις Αστυνομικές Αρχές	24
3.3 Άτομα με αναπηρία και το δικαίωμα στην ελεύθερη μετακίνηση	25
3.4 Εκπαίδευση υπαλλήλων επιβολής του νόμου στα δικαιώματα των πολιτών με αναπηρία	26

4	Στρατηγικές Δεσμεύσεις, Πολιτικές και Δράσεις της Ελληνικής Πολιτείας στο Πεδίο Αρμοδιοτήτων του Υπουργείου για την Υλοποίηση της Σύμβασης.....	28
4.1	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	30
4.2	Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 2021 και 2022	33
5	Κενά και Προκλήσεις για τον Πολιτικό Σχεδιασμό: Προτάσεις Πολιτικής, Οριζόντιες και Στοχευμένες Παρεμβάσεις για την Υλοποίηση των Συστάσεων .	35
5.1	Προσβασιμότητα και πρόσβαση.....	35
5.2	Παροχή εύλογων προσαρμογών	36
5.3	Συλλογή δεδομένων	37
5.4	Διασφάλιση της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία.....	37
5.5	Συνέχιση της εκπαίδευσης των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία	38
5.6	Υιοθέτηση μιας συμπεριληπτικής γλώσσας για την αναπηρία	40
	Παράρτημα I: Αναλυτική Παρουσίαση των Άρθρων 9, 13, και 16 της Σύμβασης	42
	Παράρτημα II: Συμπεριληπτική Γλώσσα για την Αναπηρία.....	47

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η ΔΡΑΣΗ ΠΕ9 ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑΜΕΑ

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της τομεακής και περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης, σχεδίασε και υλοποιεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο τη **δράση ΠΕ9**, με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα επιμέρους σημεία αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο».

Σκοπός της δράσης είναι να συνδράμει την πολιτεία στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης στη χώρα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της εξειδίκευσης της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, στα πεδία αρμοδιοτήτων των κεντρικών και επιμέρους σημείων αναφοράς.

Ο ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Βασική εκροή της δράσης αποτελεί το ανά χείρας κείμενο, που επιχειρεί να αποτελέσει έναν περιεκτικό Οδικό Χάρτη με συστάσεις, οδηγίες και κατευθύνσεις για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής¹ και των απαιτήσεων της Σύμβασης, στο πεδίο των αρμοδιοτήτων του κάθε ωφελούμενου (Υπουργείο ή Περιφέρειας).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η γενική μεθοδολογική προσέγγιση για την εκπόνηση του «Οδικού Χάρτη» στη δράση αυτή, συνοψίζεται ως «**ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας**» (**disability mainstreaming**). Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση βάσει της οποίας: τα δικαιώματα, οι **ανάγκες και οι εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται**, ως αναπόσπαστο κομμάτι, στον **σχεδιασμό**, την **εφαρμογή**, την **παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών και προγραμμάτων** (σε **όλους** τους **πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς**), έτσι που τα άτομα με αναπηρία να ωφελούνται εξίσου, και να **επιτυγχάνεται** η ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Η γενική αυτή προσέγγιση εξειδικεύεται σε τρεις διακριτές και αλληλοξαρτώμενες κατευθύνσεις.

¹ Οι τελικές παρατηρήσεις είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στην [αγγλική γλώσσα](#) αλλά και στην [ελληνική γλώσσα](#) όπως μεταφράστηκαν ύστερα από πρωτοβουλία της ΕΣΑμεΑ και του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της.

- 1) Οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, νομοθεσία, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα.
- 2) Θέσπιση και εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων ανά τομέα αρμοδιότητας με στόχο την άρση των εμποδίων και την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία.
- 3) Ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στο επίπεδο λειτουργίας του φορέα/οργανισμού (οργανωτικά και διοικητικά θέματα, κατανόηση της δικαιωματικής προσέγγισης από τη διοίκηση και το προσωπικό κ.α.)

Η μεθοδολογία υλοποίησης της δράσης περιλαμβάνει διαφορετικές τεχνικές έρευνας, όπως:

- έρευνα γραφείου,
- επεξεργασία διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων και αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα,
- επικοινωνία και λήψη ανατροφοδότησης από τα αρμόδια σημεία αναφοράς.

Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ

- Στην **πρώτη ενότητα** αποτυπώνεται το γενικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και πιο ειδικά στα πεδία αρμοδιοτήτων του Υπουργείου σας. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας αποτελούν οι νομικές και πολιτικές δεσμεύσεις της χώρας όπως αυτές απορρέουν: από το Σύνταγμα της Χώρας, από τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)², τον ν. 4488/2017, καθώς και άλλες Συμβάσεις και κανονισμούς της ΕΕ αναφορικά με το πεδίο ενδιαφέροντος του Υπουργείου.
- Στη **δεύτερη ενότητα** παρουσιάζονται οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (2019)³ προς τη χώρα μας αναφορικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς την υλοποίηση της Σύμβασης και ποια σημεία είναι εκείνα στα οποία πρέπει να δοθεί βαρύτητα/προτεραιότητα την επόμενη περίοδο.
- Η **τρίτη ενότητα** παρουσιάζει συνοπτικά την υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά την προστασία του πολίτη με αναπηρία σε ζητήματα που άπτονται στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Η ενότητα, αποτυπώνει αφενός τις θετικές εξελίξεις και ρυθμίσεις που αφορούν

² Εφεξής «Σύμβαση»

³ Εφεξής «Επιτροπή των Η.Ε.»

τα πλαίσια άσκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και αφετέρου αναδεικνύει τα εμμένοντα εμπόδια και τις προκλήσεις που ανακύπτουν σε επίπεδο πολιτικού σχεδιασμού.

- Η **τέταρτη ενότητα** αποτυπώνει και αξιολογεί τις στρατηγικές δεσμεύσεις, τις πολιτικές και τις δράσεις της ελληνικής πολιτείας κατά την τρέχουσα περίοδο αναφορικά με την υλοποίηση των Συστάσεων της Επιτροπής στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου. Ειδικότερα εξετάζεται το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁴ καθώς και τομεακές στρατηγικές και σχέδια δράσης.
- Η **πέμπτη ενότητα** καταλήγει σε προτάσεις πολιτικής καθώς και σε οριζόντιες και στοχευμένες παρεμβάσεις για την υλοποίηση των συστάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα κενά και τις ελλείψεις σε επίπεδο δεσμεύσεων και δράσεων του Υπουργείου, όπως αποτυπώνονται στην ενότητα 4.

⁴ Εφεξής «ΕΣΔ»

1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

1.1 Σύσταγμα της Ελλάδας

Σύμφωνα με την παράγραφο 6 του Άρθρου 21 του Συντάγματος της Ελλάδας,

Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

1.2 Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)

Η σημασία και ο αντίκτυπος της Σύμβασης, που κυρώθηκε από την ελληνική πολιτεία με τον ν. 4074/2012, στην πολιτική για την αναπηρία είναι καθοριστική. Η Σύμβαση αποτέλεσε τη θεσμική αποτύπωση της μεταστροφής παραδείγματος στα ζητήματα της αναπηρίας σηματοδοτώντας τη μετάβαση από την παρωχημένη ιατροκεντρική και φιλανθρωπική αντίληψη, στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τα άτομα με αναπηρία ως ενεργά υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες και δεσμεύει τα κράτη να άρουν όλα τα εμπόδια που αυτά αντιμετωπίζουν ώστε να διασφαλιστεί και να προαχθεί η πλήρης υλοποίηση των δικαιωμάτων τους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Η Σύμβαση, πέραν του ότι επαναδιατυπώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες υπό την οπτική των ατόμων με αναπηρία, διαφέρει επίσης από άλλες Συμβάσεις δικαιωμάτων ως προς το ότι αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην εθνική εφαρμογή και την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής της από τα Κράτη-Μέλη.

Το περιεχόμενο του **Άρθρου 16** της Σύμβασης «Απαλλαγή από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακομεταχείριση» **επικεντρώνεται στη βία με την οποία έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία στην καθημερινότητά τους** τονίζοντας ότι για την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα από τα κράτη μέλη της Σύμβασης στο σχεδιασμό των πολιτικών και των στρατηγικών που αφορούν την πρόληψη και την αντιμετώπιση της βίας.⁵

Το **Άρθρο 13** της Σύμβασης, «Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη», αποτελεί το πρώτο αυτόνομο άρθρο στις Συνθήκες των Ηνωμένων Εθνών που επικεντρώνεται στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη των ατόμων με αναπηρία.⁶ Μεταξύ άλλων, το

⁵ Κοντιάδης, Ξ. & Μουσουούτη, Μ. (2012). *Σύνοψη της μελέτης συμβατότητας της ελληνικής νομοθεσίας με τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία*. Αθήνα: ΕΣΑμεΑ. Διαθέσιμη στο: <http://www.esamea.gr/publications/books-studies/2449-meleti-symbatotitas-tis-ellinikis-nomothesias-me-ti-diethni-symbasi-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>

Άρθρο 13 δίνει **έμφαση στην κατάρτιση των εργαζομένων** στον ευρύτερο χώρο του τομέα της δικαιοσύνης, της **αστυνομίας**, των σωφρονιστικών υπαλλήλων καθώς και άλλων επαγγελματιών που απασχολούνται στα καταστήματα κράτησης, όπως το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό των δομών υγείας εντός των καταστημάτων κράτησης κ.λπ. **στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη.**

Τέλος, σε ότι αφορά την προστασία των πολιτών με αναπηρία πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα ζητήματα προσβασιμότητας, π.χ. η προσβασιμότητα του δομημένου και ψηφιακού περιβάλλοντος της Ελληνικής Αστυνομίας. Το **Άρθρο 9** της Σύμβασης χρήζει οριζόντιας εφαρμογής και επικεντρώνεται σε θέματα καθολικής προσβασιμότητας. Συνεπώς η προσβασιμότητα του δομημένου και ψηφιακού περιβάλλοντος της Ελληνικής Αστυνομίας εμπίπτει στις διατάξεις του Άρθρου 9.

1.3 Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017)

Στη χώρα μας, με το Δ' μέρος του ν. 4488/2017 εξειδικεύονται οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εθνική εφαρμογή της Σύμβασης.

Κατευθυντήριες διατάξεις:

Σύμφωνα με το άρθρο 61 του νόμου, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, και ειδικότερα υποχρεούται:

- Να αφαιρεί εμπόδια κάθε είδους.
- Να τηρεί τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς τους.
- Να παρέχει, όπου απαιτείται, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων και ρυθμίσεων.
- Να απέχει από πρακτικές, κριτήρια και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.
- Να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων στον τομέα της αρμοδιότητας/δραστηριότητας τους.

Ειδικότερα, **τα διοικητικά όργανα και οι αρχές**, σύμφωνα με το **άρθρο 62**,⁶ απαιτείται να εντάσσουν τη διάσταση της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική,

⁶ Με κοινή απόφαση των καθ' ύλην αρμόδιων Υπουργών κατόπιν συνεργασίας με το Συντονιστικό Μηχανισμό του άρθρου 69 και κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης εξειδικεύονται οι υποχρεοί

διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα της αρμοδιότητάς τους με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες.

Για το σκοπό αυτό:

- Υποβάλλουν εκθέσεις στα οικεία σημεία αναφοράς του άρθρου 71 σχετικά με τις δράσεις, τα μέτρα και τα προγράμματα που υιοθετούν για την επίτευξη της ισότητας των ατόμων με αναπηρία.
- Υιοθετούν ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες ώστε να καθίσταται δυνατή η μέτρηση και η αξιολόγηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας.
- Συλλέγουν και τηρούν επιμέρους στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ως προς τους τομείς ευθύνης τους.

Με το άρθρο 63 θεσμοθετείται η υποχρέωση των διοικητικών οργάνων και αρχών να τηρούν τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού διοικητικών προϊόντων, περιβαλλόντων και υπηρεσιών καθώς και να παρέχουν εύλογες προσαρμογές.

Με το άρθρο 64, τα διοικητικά όργανα και οι αρχές υποχρεούνται να μεριμνήσουν για την πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους (σε συνήθειες αλλά και έκτακτες συνθήκες)

Με το άρθρο 65 ορίζεται η υποχρέωση των διοικητικών αρχών να παρέχουν στα συναλλασσόμενα άτομα με αναπηρία προσβάσιμα μέσα και τρόπους επικοινωνίας. Επιπροσθέτως αναγνωρίζεται η ελληνική νοηματική γλώσσα ως ισότιμη με την ελληνική γλώσσα και η ελληνική γραφή Braille ως ο τρόπος γραφής των τυφλών Ελλήνων πολιτών.

Επίσης το **άρθρο 66** «Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και κατάρτιση σε θέματα δικαιωμάτων ατόμων με αναπηρία»⁷ στην παράγραφο 2 ορίζει ότι:

2. Προς το σκοπό της [...] **κατάρτισης στελεχών του δημόσιου τομέα** [...] σε **θέματα δικαιωμάτων και ίσης μεταχείρισης των ατόμων με αναπηρία** [...] το **Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης** [...] μεριμν[ά] για τη **συμπερίληψη στα προγράμματα σπουδών και στα επιμορφωτικά τους σεμινάρια εκπαιδευτικών ενοτήτων που αφορούν στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτά απορρέουν από τη Σύμβαση**. Με αποφάσεις των οικείων

φορείς, οι διαδικασίες υλοποίησης καθώς και κάθε άλλο θέμα τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

⁷ Ο.π.

Υπουργών, σε συνεργασία με το Συντονιστικό Μηχανισμό του άρθρου 69 και το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του άρθρου 70, ρυθμίζονται οι επιμέρους θεματικές ενότητες, το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών ενοτήτων, καθώς και κάθε άλλο θέμα τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα.

Με το άρθρο 68 θεσμοθετείται η ανάλυση συνεπειών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία κατά την νομοπαραγωγική διαδικασία, καθώς και η υποχρέωση του ελληνικού στατιστικού συστήματος για παραγωγή επίσημων στατιστικών για τα άτομα με αναπηρία, σε διαβούλευση με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ.

Οι οργανωτικές διατάξεις του ν.4488 προβλέπουν ότι:

Ο **Υπουργός Επικρατείας**, αρμόδιος για τη συνοχή του κυβερνητικού έργου, ορίζεται ως **Συντονιστικός Μηχανισμός** σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 33 της Σύμβασης (**άρθρο 69**).

Η **Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** ορίζεται ως **Κεντρικό Σημείο Αναφοράς** για θέματα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της Σύμβασης (**άρθρο 70**).

Τα **Επιμέρους Σημεία Αναφοράς** για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης (**άρθρο 71**) καθορίζονται σε επίπεδο υπουργείων, περιφερειών και δήμων. Ειδικότερα, ως προς τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς των Υπουργείων, με απόφαση των οικείων Υπουργών, ορίζεται σε κάθε Υπουργείο ο Γενικός ή Διοικητικός Γραμματέας ως Σημείο Αναφοράς ή με απόφαση του Γενικού ή Διοικητικού Γραμματέα οι αρμοδιότητες του Σημείου Αναφοράς μπορεί να μεταβιβασθούν σε οργανική μονάδα επιπέδου Γενικής Διεύθυνσης, Διεύθυνσης ή Τμήματος.

Βάσει του νόμου, οι αρμοδιότητες των Σημείων Αναφοράς αφορούν την παρακολούθηση υλοποίησης των υιοθετούμενων κατ' εφαρμογή της Σύμβασης δημόσιων πολιτικών στα οικεία Υπουργεία και στους εποπτευόμενους από αυτά φορείς, την προώθηση στο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του άρθρου 70, προτάσεων και νομοθετικών ρυθμίσεων βέλτιστης εφαρμογής της Σύμβασης, τη σύνταξη ετήσιων εκθέσεων προόδου και την προώθηση δημόσιας διαβούλευσης για τα ως άνω θέματα.

Με το **άρθρο 72** θεσμοθετείται το **πλαίσιο για την προαγωγή της Σύμβασης** που αποτελείται από τον **Συνήγορο του Πολίτη** ο οποίος **υποχρεούται να τελεί σε**

συνεργασία με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) ως ανεξάρτητο μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών.

1.4 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ⁸

Η διακήρυξη του **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ**, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009, επιβεβαιώνει -λαμβάνοντας υπόψη τις αρμοδιότητες και τις δράσεις της ΕΕ, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας- τα δικαιώματα που προκύπτουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις κοινές διεθνείς υποχρεώσεις των χωρών της ΕΕ, τη σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, τους κοινωνικούς χάρτες που έχουν ψηφιστεί από την ΕΕ και από το Συμβούλιο της Ευρώπης και τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ. Μάλιστα, το **άρθρο 26** του Χάρτη, εστιάζει στην **ένταξη των ατόμων με αναπηρία** τονίζοντας ότι αυτά **πρέπει να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.**

Εκτός από το άρθρο 26 του Χάρτη που εστιάζει στην ένταξη των ατόμων με αναπηρία, σε ότι αφορά την προστασία των πολιτών με αναπηρία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και το **άρθρο 6** που τονίζει ότι **κάθε άτομο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.**

1.5 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων⁹

Το 2017 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακήρυξαν τον **Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων** ως την **«πυξίδα»** για το **σχεδιασμό των πολιτικών απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών**. Συγκεκριμένα, η **Αρχή 17 «Ένταξη των Ατόμων με Αναπηρία»** προβλέπει ότι:

«τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα σε εισοδηματική στήριξη που διασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση, υπηρεσίες που τους επιτρέπουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία, και εργασιακό περιβάλλον προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους.»¹⁰

⁸ Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33501&from=EL>

⁹ Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι διαθέσιμος στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_el

¹⁰ Ο.π.

1.6 Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης)¹¹

Τον Αύγουστο του 2014 τέθηκε σε ισχύ η Σύμβαση για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας που είναι μια περιφερειακή σύμβαση που έχει εγκριθεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Το Συμβούλιο της Ευρώπης, λαμβάνοντας υπόψη τον υψηλό κίνδυνο που διατρέχουν οι γυναίκες, με ή χωρίς αναπηρία, να έρθουν αντιμέτωπες με περιστατικά βίαιης συμπεριφοράς, υιοθέτησε την εν λόγω σύμβαση έχοντας σαν στόχο την **παρεμπόδιση και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και την προστασία των θυμάτων, θέτοντας παράλληλα τέλος στην ατιμωρησία των δραστών**. Η ενδοοικογενειακή βία, η έμφυλη βία, η θεσμική βία, η αναγκαστική στέρωση, η άμβλωση καθώς και η παρενόχληση -σεξουαλική και μη- αποτελούν μορφές βίας με τις οποίες είναι εξαιρετικά πιθανό να έρθουν αντιμέτωπες τα κορίτσια και οι γυναίκες με αναπηρία κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Η **Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης βασίζεται σε 4 τέσσερις πυλώνες (4P's approach)**¹² οι οποίοι είναι ακόλουθοι: **Πρόληψη** (prevention), **Προστασία** (protection), **Δίωξη** (prosecution), **Συντονισμένες πολιτικές** (co-ordinated policies).

Ο **ρόλος της αστυνομίας** είναι ιδιαίτερα σημαντικός κατά την **εφαρμογή του δεύτερου πυλώνα «Προστασία»** που 'ενεργοποιείται' όταν τα μέτρα πρόληψης δεν ήταν αρκετά για την αποφυγή των βίαιων περιστατικών. Όταν υπάρχουν περιστατικά βίας τότε είναι ιδιαίτερα σημαντικό να παρέχεται τόσο στα θύματα όσο και στους μάρτυρες περιστατικών βίαιης συμπεριφοράς προστασία και υποστήριξη. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, για να μπορέσει να παρασχεθεί προστασία προς τα θύματα των περιστατικών βίας, χρειάζεται να υπάρχει, μεταξύ άλλων, αστυνομική παρέμβαση και προστασία. Η απομάκρυνση του θύτη ενδοοικογενειακής βίας από το σπίτι του θύματος ή εγγύηση της ασφάλειας του θύματος σε καταστάσεις άμεσου κινδύνου είναι μερικά παραδείγματα για τον κρίσιμο ρόλο που έχει η αστυνομία ως προς την παροχή προστασίας στα θύματα βίας.

¹¹ Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας είναι διαθέσιμη στο: <https://rm.coe.int/1680o8482e>

¹² Για μια πιο αναλυτική παρουσίαση του τι περιλαμβάνει ο κάθε Πυλώνας της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης βλ. <https://rm.coe.int/coe-istanbulconvention-brochure-en-ro3-vo1/1680ao6d4f>

1.7 Κανονιστικό πλαίσιο Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σε όλα τα στάδια εφαρμογής των ΕΔΕΤ, αποσκοπεί στην εξάλειψη των ανισοτήτων και στην **προώθηση της ισότητας** μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, καθώς και στην **καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω** φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκεύματος ή πεποιθήσεων, **αναπηρίας**, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), του άρθρου 10 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και του άρθρου 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία**.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το **Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021**¹³ για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων», προβλέπονται τα ακόλουθα:

α) στην **παρ. 3 του άρθρου 9 «Οριζόντιες αρχές»**, αναφέρεται ότι **«Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν κάθε διάκριση λόγω** φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, **αναπηρίας**, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού κατά την **προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων, καθώς και κατά την υποβολή των σχετικών εκθέσεων**. Ειδικότερα, η **προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες** λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων»,

¹³ Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=EL>

β) στην **παρ. 1 του άρθρου 73 «Επιλογή πράξεων από τη Διαχειριστική Αρχή»**, αναφέρεται ότι «Για την **επιλογή των πράξεων, η διαχειριστική αρχή καταρτίζει και εφαρμόζει κριτήρια και διαδικασίες που δεν εισάγουν διακρίσεις, είναι διαφανή, εξασφαλίζουν την πρόσβαση από άτομα με αναπηρίες**, διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων, και λαμβάνουν υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, και την ενωσιακή πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 191 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ.».

Επιπρόσθετα, **τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία**, και ειδικότερα η **προσβασιμότητα**, ενισχύονται περαιτέρω με τη συμπερίληψη στον ως άνω Κανονισμό ειδικού οριζόντιου αναγκαίου πρόσφορου όρου (βλ. Παράρτημα ΙΙΙ του Κανονισμού) για την «Υλοποίηση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες σύμφωνα με την απόφαση 2010/48/ΕΚ του Συμβουλίου».

1.8 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας- Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030»¹⁴

Σε συνέχεια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αναπηρία 2010-2020 που έθεσε τις βάσεις για την άρση των εμποδίων και των αποκλίσεων που βιώνουν 87 εκ. Ευρωπαίοι πολίτες με αναπηρία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την άνοιξη του 2021 την νέα **Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030**. Η νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία προτείνει την **ανάληψη συντονισμένων δράσεων σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο**, με την ΕΕ είτε να μοιράζεται την αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη της είτε να έχει υποστηρικτικό ρόλο, προς την περαιτέρω άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαίοι πολίτες με αναπηρία.

Η **προστασία των ατόμων με αναπηρία** είναι ένα σημείο που **εστιάζει η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία**. Ειδικότερα, όπως επισημαίνεται στο κείμενο της Στρατηγικής, **τα άτομα με αναπηρία και πόσο μάλλον οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι με αναπηρία διατρέχουν ψηλότερο κίνδυνο να έρθουν αντιμέτωπα με τη βία και την κακοποίηση στο οικιακό περιβάλλον, στα ιδρύματα στα οποία ενδεχομένως διαβιούν** αλλά και σε άλλα περιβάλλοντα όπως τα εκπαιδευτικά. Ως προς το είδος, αυτή μπορεί να εκδηλωθεί σε διαφορές

¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 είναι διαθέσιμη στα ελληνικά στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>

μορφές όπως σωματική ή/και ενδοοικογενειακή βία, λεκτικής μέσω της χρήσης ρητορικής μίσους, εκφοβισμού και παρενόχλησης.

Σε συνδυασμό με το υφιστάμενο νομικό μηχανισμό που έχει θεσπίσει η ΕΕ καθώς και των στοχευμένων δράσεων που θα υλοποιήσει η Επιτροπή στο πλαίσιο των Στρατηγικών για την ισότητα των φύλων 2020-2025 και για τα δικαιώματα του παιδιού, η Επιτροπή θα εκδώσει μέχρι το 2024, καθοδήγηση προς τα κράτη-μέλη και τους επαγγελματίες, όπως και οι αξιωματικοί της αστυνομίας, για τη βελτίωση της παροχής στήριξης στους πολίτες με αναπηρία που είναι θύματα βίας.

1.9 Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη¹⁵

Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, για την εφαρμογή της οποίας έχει δεσμευτεί η χώρα μας, προάγει μεταξύ άλλων τον καθολικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας και της μη διάκρισης. Η Ατζέντα 2030 δεσμεύεται ότι θα ενισχύσει τα ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία.

Η καταπολέμηση των μορφών βίας με τις οποίες δύναται να έρθουν αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρίας έχει συμπεριληφθεί στην Ατζέντα 2030. Πιο συγκεκριμένα, ο Στόχος 16 «Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί» αφορά στην προαγωγή ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών καθώς και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη όλων των πολιτών. Ειδικότερα, ο υπο-στόχος 16.1 δίνει έμφαση στη σημαντική μείωση όλων των μορφών βίας, ο υπο-στόχος 16.2 επικεντρώνεται στα ζητήματα που αφορούν στην απαλλαγή από βασανιστήρια, σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία, και ο υπο-στόχος 16.3 εστιάζει στην προαγωγή του κράτους δικαίου και στη διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους τους πολίτες με ή χωρίς αναπηρία.

¹⁵ Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι διαθέσιμη στο: <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξησ/>

2 ΟΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Τον Σεπτέμβριο του 2019, για πρώτη φορά στην ιστορία, η Ελλάδα εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, σε μια εφ' όλης της ύλης δημόσια ακρόαση, στην έδρα των ΗΕ στη Γενεύη, σχετικά με την τήρηση των υποχρεώσεων του κράτους προς τα άτομα με αναπηρία, όπως αυτές απορρέουν από τη Σύμβαση που κύρωσε η χώρα μας με το ν. 4074/2012.

Σε όλη τη διαδικασία της εξέτασης η ΕΣΑμεΑ ήταν παρούσα, καταδεικνύοντας την πραγματικότητα που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα. Η ΕΣΑμεΑ συμμετείχε ενεργά και σε όλες τις προπαρασκευαστικές διαδικασίες,¹⁶ ενώ στις 26 Ιουλίου 2019 κατέθεσε την ολοκληρωμένη *Εναλλακτική Έκθεση* της (Alternative Report) στην Επιτροπή των ΗΕ.

Η Επιτροπή των Η.Ε. υιοθέτησε τις Τελικές Παρατηρήσεις προς τη χώρα κατά την 506^η συνεδρίασή της, που έγινε στις 18 Σεπτεμβρίου 2019 και τις οποίες η ΕΣΑμεΑ με δική της πρωτοβουλία της μετέφρασε στην ελληνική γλώσσα αλλά και ως κείμενο εύκολο για ανάγνωση (easy-to-read).¹⁷

Σχετικά με την πρόοδο της χώρας ως προς την προοδευτική υλοποίηση των Άρθρων 16, 20 και 9 η Επιτροπή εξέφρασε την ανησυχία της για τα εξής:

Άρθρο 16: Απαλλαγή από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακοποίηση¹⁸

26. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα ανεπαρκή μέτρα εντοπισμού, πρόληψης και καταπολέμησης της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία, ιδιαίτερα των γυναικών και των παιδιών με αναπηρία.

¹⁶ Πιο συγκεκριμένα, στις 11 Φεβρουαρίου 2019, η ΕΣΑμεΑ υπέβαλλε στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες την «εναλλακτική έκθεση» ενόψει της 11^{ης} Προ-Συνεδριακής Συνάντησης της Επιτροπής για τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες που έλαβε χώρα στις 9-11 Απριλίου 2019 στη Γενεύη, συμμετείχε στην 11^η Προ-Συνεδριακή Συνάντηση, στις 26 Ιουλίου 2019 υπέβαλλε στην Επιτροπή την τελική «εναλλακτική έκθεση», και στις 2-4 Σεπτεμβρίου 2019 βρέθηκε στη Γενεύη τόσο για να παραβρεθεί στην ιδιωτική συνάντηση με την Επιτροπή όσο και για να παρακολουθήσει τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ της αντιπροσωπίας του ελληνικού κράτους και της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

¹⁷ Οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΣΑμεΑ στα [ελληνικά](#) και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read).

¹⁸ Βλ. [Παράρτημα Ι](#) (σσ. 42-46) για μια σύντομη ανάλυση του Άρθρου 16 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

27. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να εφαρμόσει ένα αποτελεσματικό πλαίσιο αντιμετώπισης της βίας, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, κατά των ατόμων με αναπηρία, ιδίως των γυναικών και των παιδιών με αναπηρία. Συνιστά, επιπλέον, στο συμβαλλόμενο Κράτος να παρέχει ειδική κατάρτιση στις αρχές επιβολής του νόμου, στο ιατρικό προσωπικό και τους κοινωνικούς λειτουργούς στις μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία και της σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους. Η Επιτροπή συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να εκπονήσει ένα σχέδιο δράσης για την εφαρμογή της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρία.

Τα ανεπαρκή μέτρα εντοπισμού, πρόληψης και καταπολέμησης της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία ήταν επίσης ένα σημείο στο οποίο στάθηκε η Επιτροπή των ΗΕ. Για την αντιμετώπιση των φαινομένων βίας και εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία η Επιτροπή των ΗΕ συστήνει προς τη χώρα την ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της βίας, καθώς και της κατάρτισης των αρχών επιβολής του νόμου σε μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία και της σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους.

Κινητικότητα του ατόμου (άρθρο 20)¹⁹

30. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για την απουσία ενός διαφανούς συστήματος παροχών στον τομέα των μεταφορών και διασφάλισης της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία χωρίς διακρίσεις. **Ανησυχεί ιδιαίτερα για την περιορισμένη και εμποδιζόμενη πρόσβαση σε χώρους στάθμευσης** και των αναφερόμενων περιπτώσεων άρνησης απαλλαγών από τέλη και φόρους οχημάτων των ατόμων με αναπηρία, λόγω, μεταξύ άλλων, της απαίτησης πιστοποίησης της μόνιμης και μη αναστρέψιμης αναπηρίας βάσει του ισχύοντος δευτερογενούς δικαίου.
31. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος

¹⁹ Βλ. Παράρτημα Ι (σσ. 42-46) για μια σύντομη ανάλυση του Άρθρου 20 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

στήριξης της προσωπικής κινητικότητας, διασφαλίζοντας τη διαφάνεια και την ισότιμη πρόσβαση όλων των ατόμων με αναπηρία σε παροχές και μέσα που διευκολύνουν την προσωπική τους κινητικότητα. Συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να παρέχει ειδική κατάρτιση σε δεξιότητες κινητικότητας στα άτομα με αναπηρία και στο ειδικευμένο προσωπικό που εργάζεται μαζί τους.

Ένα από τα σημεία στα οποία εστίασε την προσοχή της η Επιτροπή των ΗΕ αφορούσε τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία κατά την άσκηση του δικαιώματός κινητικότητα, αφενός λόγω της περιορισμένης διαθεσιμότητας θέσεων στάθμευσης για τα άτομα με αναπηρία, αφετέρου λόγω της εμποδιζόμενης πρόσβασης σε αυτά, όταν υπάρχει η αντίστοιχη διαθεσιμότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή των ΗΕ συστήνει προς το ελληνικό κράτος, μεταξύ άλλων, τη λήψη αποτελεσματικών μέτρων για τη βελτίωση του συστήματος στήριξης της προσωπικής κινητικότητας.

Άρθρο 9: Προσβασιμότητα²⁰

13. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

α) Την αργή πρόοδο στην εφαρμογή του υφιστάμενου νομικού πλαισίου για την προσβασιμότητα, συμπεριλαμβανομένης της καθυστέρησης στην υιοθέτηση της σχετικής δευτερογενούς νομοθεσίας, ιδίως της δευτερογενούς νομοθεσίας που ορίζει ο νόμος 4030/2011 και ο νόμος 4067/2012 σε σχέση με την μελέτη προσβασιμότητας για την έκδοση οικοδομικών αδειών και την προσαρμογή υφιστάμενων κτιρίων. Ανησυχεί, επίσης, για την καθυστέρηση στη θέσπιση των αναγκαίων μηχανισμών εφαρμογής, ιδίως των Επιτροπών Προσβασιμότητας με βάση τον νόμο 4495/2017.

(β) Την απουσία εθνικής στρατηγικής για την εφαρμογή των προτύπων προσβασιμότητας που διέπουν το δομημένο περιβάλλον, τα αγαθά και τις υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, των μέσων ενημέρωσης και των υπηρεσιών πληροφόρησης και επικοινωνίας, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

14. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, με βάση το γενικό σχόλιο Αρ. 2 (2014) για την προσβασιμότητα, και λαμβάνοντας υπόψη τους υποστόχους 9 και 11 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, και ιδιαίτερα τους υποστόχους 11.2 και 11.7:

²⁰ Βλ. **Παράρτημα Ι** (σσ. 42-46) για μια σύντομη ανάλυση του Άρθρου 9 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

[...]

(β) Να λάβει τα **απαραίτητα μέτρα ώστε να εγγυηθεί την προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος, των αγαθών και υπηρεσιών**, και ιδίως του συστήματος μεταφορών στις αστικές και αγροτικές περιοχές, και στα δημόσια και κοινωνικά μέσα επικοινωνίας, και να **παρέχει κατάρτιση σε παρόχους υπηρεσιών, μηχανικούς, αρχιτέκτονες και πολεοδόμους για τα προβλήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.**

Σε ότι την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη με αναπηρία είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη και η Σύσταση της Επιτροπής που αφορά το άρθρο 9 της Σύμβασης και σχετίζεται με τα ζητήματα προσβασιμότητας προκειμένου να η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα αστυνομικά τμήματα και αστυνομικές διευθύνσεις της χώρας.

3 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ: ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Τα άτομα με αναπηρία πολύ συχνά έρχονται αντιμέτωπα με διάφορους περιορισμούς που επιβραδύνουν ή/και εμποδίζουν την άσκηση και απόλαυση των δικαιωμάτων τους. Η άσκηση διάφορων μορφών βίας και διακρίσεων εναντίον τους, η καταπάτηση των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους, τα μη προσβάσιμα δομημένα και ψηφιακά περιβάλλοντα, η έλλειψη πληροφόρησης σε εναλλακτικές μορφές, η μη επαρκής ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία είναι μερικά παραδείγματα των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία αρκετά συχνά. Σε ότι αφορά την αστυνομία, αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια προσπάθεια ώστε η αστυνομία να γίνει πιο προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία, παρ' όλα αυτά εξακολουθούν ακόμη να υπάρχουν εμπόδια και περιορισμοί. Εκτός από το ζήτημα πρόσβασης του πολίτη με αναπηρία στις αστυνομικές αρχές, οι αστυνομικές αρχές έχουν την υποχρέωση να προστατεύουν τους πολίτες με ή χωρίς αναπηρίας όταν υπάρχουν περιστατικά βίας εναντίον τους καθώς και να διασφαλίζουν ότι οι πολίτες με αναπηρία μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους στον τομέα της αρμοδιότητάς τους.

3.1 Πολίτες με αναπηρία και βία

Σύμφωνα με μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί,²¹ τα άτομα με αναπηρία διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να έρθουν αντιμέτωπα με διάφορες μορφές βίας όπως η σωματική βία, η ενδοοικογενειακή βία, η ρατσιστική βία κ.λπ.

Ενδοοικογενειακή βία

Τα άτομα με αναπηρία, και ειδικότερα οι γυναίκες και τα παιδιά με αναπηρία, έρχονται αντιμέτωπα με περιστατικά ενδοοικογενειακής ή σεξουαλικής βίας και κακομεταχείρισης που θέτουν σε κίνδυνο τη σωματική και ψυχική ακεραιότητά τους. Κατά καιρούς μάλιστα τέτοιου είδους περιστατικά έχουν δει το φως της δημοσιότητας.

Ο ρόλος της Αστυνομίας στην καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 1.6, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, **η καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας βασίζεται στην προσέγγιση των 4Ps** (όπως προκύπτει από τα αρχικά των

²¹ Hughes, K., Bellis, M. A., Jones, L., Wood, S., Bates, G., Eckley, L., ... Officer, A. (2012). Prevalence and risk of violence against adults with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies. *The Lancet*, 379(9826): 1621-1629, doi: [10.1016/S0140-6736\(11\)61851-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)61851-5); Fuller-Thomson, E., & Brennenstuhl, S. (2012). People with disabilities: the forgotten victims of violence. *The Lancet*, 379(9826): 1573-1574, doi: [10.1016/S0140-6736\(12\)60077-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60077-4).

αγγλικών όρων) και αφορά στην πρόληψη, την προστασία, τη δίωξη και στις συντονισμένες πολιτικές. Στην υλοποίηση της προσέγγισης των 4Ps, ο ρόλος της αστυνομίας είναι ιδιαίτερα σημαντικός και συγκεκριμένα στο δεύτερο στάδιο αυτό της **Προστασίας**, που ενεργοποιείται όταν πλέον τα μέτρα πρόληψης δεν ήταν αρκετά προκειμένου να εμποδίσουν την εκτέλεση βίαιων περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.

Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη και τη σημαντική αύξηση των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών, ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της πανδημίας, η ελληνική αστυνομία δημιούργησε ειδικά γραφεία αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας αρχικά στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη και στη συνέχεια σε επιλεγμένα αστυνομικά τμήματα της ελληνικής επικράτειας.^{22,23} Ο σκοπός των υπηρεσιών αυτών είναι αφενός η διαχείριση του περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας και η ενημέρωση των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών, αφετέρου η παροχή κατευθύνσεων και πληροφοριών προς τα θύματα αναφορικά με την αναζήτηση των υφιστάμενων δομών στέγασης (καταφύγια), ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ψυχοκοινωνικής νομικής υποστήριξης.²⁴

Μια θετική πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισης και προστασίας της ενδοοικογενειακής βίας που ξεκίνησε να λειτουργεί πιλοτικά τον Νοέμβριο του 2022 είναι η εφαρμογή Panic Button που προβλέπεται ότι θα χορηγείται σε γυναίκες που έχουν ύπαρξη ήδη θύματα ενδοοικογενειακής βίας και έχουν απευθυνθεί ή απευθύνονται στα αστυνομικά τμήματα ή εξυπηρετούνται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου της Γενικής Γραμματείας Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ). Η εν λόγω εφαρμογή μπορεί να εγκατασταθεί στο κινητό τηλέφωνο των προαναφερθέντων γυναικών και μέσω αυτής θα μπορούν να ενημερώνουν άμεσα την Ελληνική Αστυνομία σε περίπτωση που απειλείται η σωματική τους ακεραιότητα ή κινδυνεύει η ζωή τους. Στη συνέχεια, η Αστυνομία θα λαμβάνει τα απαραίτητα στοιχεία για τον εντοπισμό τους και την προστασία τους.²⁵

²² Για περισσότερα, βλ. <https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/endoaikogeneiaki-via/>

²³ Βλ. για παράδειγμα: <https://www.kathimerini.gr/society/562035346/idryontai-12-nea-grafeia-endoaikogeneiakis-vias/>

²⁴ Ο.π. Βλ. επίσης και το στάδιο «Προστασία» της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης

²⁵ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή Panic Button βλ. <https://www.naftemporiki.gr/society/1404582/panic-button-pos-leitoyrgei-i-efarmogi-gia-tis-kakopoiimenes-gynaikes/>

Ενδοοικογενειακή βία και στατιστικά δεδομένα

Ωστόσο, αν και υπάρχουν επίσημα στοιχεία καταγραφής των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας τόσο από τη Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (ΓΓΔΟΠΙΦ) και από την Ελληνική Αστυνομία τα οποία και δημοσιεύονται στην *Ετήσια Έκθεση για τη Βία κατά των Γυναικών της ΓΓΔΟΠΙΦ*²⁶ και στην *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού του έργου των Τμημάτων Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας*²⁷ παρατηρείται ότι η διάσταση της αναπηρίας είναι αρκετά περιορισμένη. Επίσης, σύμφωνα με επικοινωνία που είχε στο παρελθόν το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας με την Ελληνική Αστυνομία ενημερώθηκε ότι παρότι η Ελληνική Αστυνομία διατηρεί βάση δεδομένων που καταγράφει όλα τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, στη βάση αυτή δεν περιλαμβάνεται η διάσταση της αναπηρίας, αφήνοντας έτσι ένα κενό στην επαρκή αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης αναφορικά με το φαινόμενο της βίας ενάντια στα άτομα με αναπηρία.²⁸

Η περιορισμένη ή **μη διαθεσιμότητα σχετικών καταγραφών και στοιχείων** αρκετά συχνά εκλαμβάνεται ως απουσία τέτοιων περιστατικών στην ελληνική κοινωνία, μια ερμηνεία που όχι μόνο είναι λανθασμένη αλλά εμποδίζει την αφύπνιση της κοινωνίας σχετικά με τον κίνδυνο που διατρέχουν τα άτομα με αναπηρία και πόσω μάλλον οι γυναίκες και τα κορίτσια με αναπηρία να είναι αποδέκτες ενδοοικογενειακής βίας, σεξουαλικής βίας, κ.λπ.

Ρατσιστική βία

Ένα άλλο είδος βίας με την οποία έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία είναι η ρατσιστική βία, η οποία σε σχέση με τις άλλες μορφές βίας διαφοροποιείται ως προς το κίνητρο της συμπεριφοράς πίσω από την εκδήλωση αυτής. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, όπως αυτά παρουσιάζονται στην *Ετήσια Έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας*, το 2021 καταγράφηκαν συνολικά 135 περιστατικά ρατσιστικής βίας, παρουσιάζοντας σημαντική μείωση σε σχέση με το 2020 που είχαν

²⁶ Οι *Ετήσιες Εκθέσεις για τη Βία κατά των Γυναικών της ΓΓΔΟΠΙΦ* είναι διαθέσιμες στο:

<https://isotita.gr/ekdoseis-ggif/>

²⁷ Για παράδειγμα, στην *Ετήσια Έκθεση Απολογισμού του έργου των Τμημάτων Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας για το Έτος 2020*,²⁷ δεν υπάρχουν δεδομένα για τον αριθμό των ατόμων με αναπηρία που ήταν θύματα περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Η *Ετήσια Έκθεση για το 2022* είναι διαθέσιμη στο:

<https://www.astynomia.gr/file/2023/01/apologismosendoikogeneiaki2020.pdf>

²⁸ National Confederation of Disabled People (2019). *Human Rights and Persons with Disabilities: Alternative Report of Greece 2019 (final version) and responses to the List of Issues and Recommendations*. Διαθέσιμη στο:

http://www.esamea.gr/component/cck/?task=download&collection=article_filegroup&xi=1&file=article_file&id=4446

καταγραφεί 222.²⁹ Από τα περιστατικά αυτά, η αναπηρία ήταν το πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο για 4 από αυτά, σημειώνοντας και εδώ μείωση σε σχέση με τα 11 που είχαν καταγραφεί για το έτος 2020.

Πίνακας 1. Περιστατικά ρατσιστικής βίας σύμφωνα με την Ελληνική Αστυνομία (2021)

Περιστατικά ρατσιστικής βίας	135 ↓ [222 2020]
Περιστατικά που διενεργήθηκε αστυνομική προανάκριση	113
Περιστατικά που το πιθανολογούμενο ρατσιστικό κίνητρο ήταν η αναπηρία	4 ↓ [11 2020]

Πηγή: Ετήσια έκθεση 2021 του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Αστυνομική βία

Ένα άλλο είδος βίας με το οποίο έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία είναι εκείνα τα περιστατικά βίας όπου οι θύτες είναι αστυνομικοί. Παρότι, η συχνότητα τους έχει περιοριστεί σε σημαντικό βαθμό σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια δυστυχώς εξακολουθούν να υφίστανται τέτοια συμβάντα.³⁰ Μάλιστα, τα άτομα με ψυχική ή/και νοητική αναπηρία διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν αστυνομική βία.

Αξίζει να αναφερθεί ότι πολλά περιστατικά αστυνομικής βίας εις βάρος των ατόμων με ψυχοκοινωνική αναπηρία έχουν καταγράψει κατά τη μεταφορά τους από αστυνομικούς σε δομές ψυχικής υγείας στο πλαίσιο της πρακτικής της ακούσιας νοσηλείας.³¹ Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι και οι ίδιοι οι αστυνομικοί έχουν εκφράσει τις αντιρρήσεις τους ως προς τη συμμετοχή τους στην εν λόγω διαδικασία τονίζοντας ότι δεν έχουν λάβει την απαραίτητη

²⁹ Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (2022). Ετήσια έκθεση 2021 του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας. Ανακτήθηκε στις 10 Νοεμβρίου 2022 από: https://www.unhcr.org/gr/wp-content/uploads/sites/10/2022/08/ETHSIA-EKTHESH-2021_GR_TELIKO-1.pdf

³⁰ Βλ. επίσης την αντίστοιχη υπο-ενότητα στην Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 35. Διαθέσιμη στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

³¹ Βλ. για παράδειγμα σσ. 31-32 της Ετήσιας Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το έτος 2020 διαθέσιμη στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf> και σ. 35 της Ετήσιας Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το

έτος 2021 διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/72/e8nikh-ek8esh-gia-th-anaphria-etoys-2021>

εκπαίδευση ώστε να γνωρίζουν το πως πρέπει να συμπεριφερθούν.³² Θετική εξέλιξη αποτελεί η πρόσφατη αλλαγή (Δεκέμβριος 2022)³³ στον τρόπο μεταφοράς στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας. Όπως προβλέπεται στην ΚΥΑ, η μεταφορά των ατόμων με ψυχοκοινωνική αναπηρία θα διενεργείται πλέον από Κοινοτικές Μονάδες Ψυχικής Υγείας (ΚΜΨΥ) και όχι από την Ελληνική Αστυνομία. Η διαδικασία μεταφοράς του ατόμου με ψυχοκοινωνική αναπηρία στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας τελεί υπό το συντονισμό του Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ) και έτσι η μεταφορά προβλέπεται ότι θα γίνεται από ειδικά διαμορφωμένο όχημα, και όχι από περιπολικό της Ελληνικής Αστυνομίας.

3.2 Επικοινωνία με τις Αστυνομικές Αρχές

Ένα εμπόδιο ή ένα σημαντικό περιορισμό που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, ειδικά οι κωφοί-βαρήκοοι, αφορά στην επικοινωνία τους με τις αστυνομικές αρχές. Υστερα από τη συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και της Ομοσπονδίας Κωφών Ελλάδος (ΟΜΚΕ) υπήρξαν σημαντικές ενέργειες προς την άρση αυτού του εμποδίου. Ειδικότερα, το καλοκαίρι του 2018 ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Προστασίας τους Πολίτη ένα πρόγραμμα δράσεων που θα συνέβαλλε στην καλύτερη εξυπηρέτηση των κωφών-βαρήκων πολιτών. Μεταξύ των δράσεων αυτών, προβλεπόταν:

α) Η δυνατότητα επικοινωνίας των κωφών-βαρήκων πολιτών με το Κέντρο Άμεσης Δράσης (100) της Ελληνικής Αστυνομίας με δυο τρόπους:

- στέλνοντας δωρεάν γραπτό μήνυμα (sms) στο 100, αναφέροντας τη λέξη «κωφός», ή
- στέλνοντας γραπτό μήνυμα μέσω των εφαρμογών Viber και WhatsApp στον αριθμό 6972 011 110.³⁴

β) Η δημιουργία ενός Οδηγού επικοινωνίας των αστυνομικών Αρχών με τους κωφούς-βαρήκοους πολίτες προκειμένου να μπορούν να επικοινωνήσουν στη

³² Βλ. για παράδειγμα, «Ένωση Αστυνομικών Υπαλλήλων Μεσσηνίας: 'Να σταματήσουν να μεταφέρονται οι ψυχικά ασθενείς με περιπολικά'». (2017, 31 Οκτωβρίου). Ανακτήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2020 από: <https://elftheriaonline.gr/local/koinonia/astynomika/item/137459-enosi-astynomikonypallilon-messinias-na-stamatisoun-na-metaferontai-oi-psyhika-astheneis-me-peripolika>, «Πικράκης - Καρτσάκης: Στο επίκεντρο η ακούσια νοσηλεία, η μεταφορά και φύλαξη ψυχικά πασχόντων». (2020, 22 Οκτωβρίου). Ανακτήθηκε στις 15 Νοεμβρίου 2020 από: <https://www.ekriti.gr/kriti/pikrakis-kartsakis-sto-epikentro-i-akoysia-nosileia-i-metafora-kaifylaxi-psyhika-pashonton>

³³ Βλ. ΚΥΑ αρ. Γ3α,β/Γ.Π. οικ. 72109 «Καθορισμός των προϋποθέσεων, των απαιτούμενων δικαιολογητικών, των επιμέρους σταδίων της διαδικασίας, του τρόπου ελέγχου της διαδικασίας και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας για τη μεταφορά του ασθενή, η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διαδικασίας της ακούσιας νοσηλείας, κατόπιν παραγγελίας (διαταγής) του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών». Διαθέσιμη στο: <https://www.nomotelia.gr/photos/File/6507b-22.pdf>

³⁴ Για περισσότερα, βλ. <https://www.omke.gr/anakoinwseis/epikoinwnia-kwfw-n-politwn-mel-elas-mesw-sms-viber-whatsapp/>

νοηματική γλώσσα με τους αστυνομικούς. Ο εν λόγω Οδηγός, που είναι διαθέσιμος στην ελληνική και αγγλική γλώσσα, περιλαμβάνει τα βασικά σημεία επικοινωνίας μεταξύ των κωφών-βαρήκων πολιτών με τις αστυνομικές αρχές και σύντομες συμβουλές επικοινωνίας μεταξύ των αστυνομικών και των κωφών-βαρήκων πολιτών.³⁵

3.3 Άτομα με αναπηρία και το δικαίωμα στην ελεύθερη μετακίνηση

Ένα σημαντικό εμπόδιο που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία καθημερινά σε ότι αφορά το δικαίωμα τους στην ελεύθερη μετακίνηση είναι η παράνομη στάθμευση στις θέσεις που είναι για τα άτομα με αναπηρία. Η Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο του ρόλου της να προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών στον τομέα δικαιοδοσίας της, το Σεπτέμβριο του 2019 ξεκίνησε την λειτουργία ενός ειδικού επιχειρησιακού προγράμματος τροχονομικής αστυνόμευσης με τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις». Ο σκοπός αυτού του επιχειρησιακού προγράμματος, μεταξύ άλλων, επικεντρωνόταν στην καταγραφή των παραβάσεων που αφορούν σε χώρους στάθμευσης αποκλειστικά για συγκεκριμένο όχημα ατόμων με αναπηρία, σε ειδικούς χώρους στάθμευσης των ατόμων με αναπηρία, και σε στάση-στάθμευση σε σημείο που υπάρχει ράμπα διάβασης ατόμων με αναπηρία. Αν και η υλοποίηση του προγράμματος ολοκληρώθηκε εντός του 2020, τα αποτελέσματα της καταγραφής έδειξαν ότι αν και υπήρξε μια σχετική μείωση των παραβάσεων κατά την περίοδο υλοποίησης τους παρ' όλα αυτά παρατηρήθηκε εκτεταμένη καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης για τους πολίτες με αναπηρία. Παρά τη μείωση των περιστατικών παράνομης στάθμευσης, το γεγονός ότι εξακολουθεί να υφίσταται καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης που απευθύνονται στα άτομα με αναπηρία, δηλώνει σοβαρό έλλειμα ευαισθητοποίησης ως προς το κατοχυρωμένο δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στις μετακινήσεις.

Επιπλέον, η Ελληνική Αστυνομία, στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης της κοινωνίας για το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία στην ελεύθερη μετακίνηση πήρε την πρωτοβουλία δημιουργίας και προβολής video κοινωνικού κινήματος αναφορικά με τις συνέπειες της παράνομης στάθμευσης στη ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία.³⁶

³⁵ Ο Οδηγός επικοινωνίας των αστυνομικών Αρχών με τους κωφούς-βαρήκοους πολίτες είναι διαθέσιμος στον ιστότοπο της Ελληνικής Αστυνομίας στο: <https://www.astynomia.gr/file/2021/12/02122021iomke.pdf>

³⁶ Το εν λόγω video αναρτήθηκε στα μέσα κοινωνική δικτύωσης και στο κανάλι της Ελληνικής Αστυνομίας στο YouTube στο πλαίσιο το Δεκέμβριο του 2022 στο πλαίσιο της Παγκόσμιας και Εθνικής Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία. Το video είναι διαθέσιμο στο: https://www.youtube.com/watch?v=OJvc_rPN51w&ab_channel=ΕλληνικήΑστυνομία-HellenicPolice

3.4 Εκπαίδευση υπαλλήλων επιβολής του νόμου στα δικαιώματα των πολιτών με αναπηρία

Καταγγελία περιστατικών βίας και εκπαίδευση των αστυνομικών

Η καταγγελία των περιστατικών βίας -είτε αυτά αφορούν περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας είτε περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης είτε ρατσιστικής βίας- από τα θύματα είναι πολλές φορές φορτισμένη με αισθήματα φόβου και ντροπής. Είναι γνωστό ότι πολλές φορές τα θύματα αισθάνονται ότι αν αποφασίσουν να καταγγείλουν το περιστατικό τότε θα βιώσουν για μια ακόμη φορά την τραυματική εμπειρία που ήδη βίωσαν. Για τον λόγο αυτό, πολλές φορές ο φόβος οδηγεί τα θύματα βίας να επιλέξουν τη σιωπή από το να προβούν στην καταγγελία τους. Ωστόσο, δεν είναι μόνο ο φόβος που αποθαρρύνει τα θύματα βίας με αναπηρία να καταγγείλουν τέτοια περιστατικά. Η μη επαρκής εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων -όπως αστυνομικοί, ιατρικό προσωπικό, ψυχολόγοι- στην καταγραφή και διαχείριση περιστατικών βίας αποτελεί, μεταξύ άλλων, ανασταλτικό παράγοντα ώστε ένα θύμα βίας να καταγγείλει ένα τέτοιο περιστατικό.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των ολοένα (δυστυχώς) αυξανόμενων περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, η Ελληνική Αστυνομία ξεκίνησε πιλοτικά από το 2021 να λειτουργεί ειδικά γραφεία ενδοοικογενειακής βίας στα αστυνομικά τμήματα των αστυνομικών διευθύνσεων Αττικής και Θεσσαλονίκης. Στο πλαίσιο της έναρξης λειτουργίας αυτών των γραφείων, πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση των αστυνομικών που θα στελέχωναν τα εν λόγω γραφεία στο πως να αντιμετωπίζουν τα διαφορετικά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Για παράδειγμα, στο σεμινάριο με τίτλο «Επιμόρφωση του προσωπικού στελέχωσης των γραφείων αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας της ΓΑΔ Αττικής» που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα μεταξύ 4-7 Οκτωβρίου 2021, μια από τις ενότητες που είχε συμπεριληφθεί εστίαζε στα άτομα με αναπηρία όπου αντιπροσωπία της ΕΣΑμεΑ, ύστερα από πρόσκληση που έλαβε, παρουσίασε μερικές βασικές πληροφορίες και γενικούς κανόνες συμπεριφοράς και επικοινωνίας που πρέπει να γνωρίζουν οι αστυνομικοί όταν συνδιαλέγονται με ένα άτομο που έχει κινητική, οπτική, ακουστική, ή νοητική αναπηρία.

Εκπαίδευση των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Η εκπαίδευση των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία κρίνεται ως απαραίτητη προκειμένου να γνωρίζουν πως πρέπει να συμπεριφερθούν προς αυτά σε περίπτωση οποιασδήποτε συναλλαγής μαζί τους. Η Ελληνική Αστυνομία, από το 2021, και στο πλαίσιο υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, έχει προβεί σε μια σειρά από ενέργειες προκειμένου να εκπαιδεύσει τους αστυνομικούς στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Για παράδειγμα, τόσο προς τα τέλη το 2021

όσο και του 2022 διοργανώθηκαν, αν όχι σε όλες τις Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις στις περισσότερες, ημερίδες που αφορούσαν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και οι οποίες επικεντρωνόντουσαν σε ζητήματα όπως η ελεύθερη μετακίνηση, η προσβασιμότητα, η βία κ.λπ.³⁷

³⁷ Για παράδειγμα βλ. ενδεικτικά: <https://www.astynomia.gr/2021/12/27/17-12-2021-imerida-tis-genikis-perifereiakis-astynomikis-diefthynsis-ision-nison-me-thema-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria/>, <https://www.astynomia.gr/2022/12/15/15-12-2022-imerida-evaisthitopoiisis-gia-themata-atomon-me-anapiria-apo-ti-geniki-perifereiaki-astynomiki-diefthynsi-kritis/>, <https://www.astynomia.gr/2022/10/27/27-10-2022-me-epitychia-pragmatopoiithike-i-diadiktyaki-imerida-me-thema-prostasia-tis-elftheris-kinisis-ton-atomon-me-anapiria-kai-diasfalisi-tis-symmetochis-tous-stin-koinoniki-zoi-choris-d/>,

4 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Από το 2019, χρονιά κατά την οποία το ελληνικό κράτος εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, μέχρι και σήμερα, έχουν προκύψει συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη χώρα, οι οποίες αφορούν:

- στην εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.
- στην υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, η εκπόνηση του οποίου ολοκληρώθηκε το 2020.
- στην υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 2021 και 2022.

Το περιεχόμενο των συγκεκριμένων δεσμεύσεων προς την χώρα έχει απεικονιστεί στον Πίνακα που ακολουθεί. Πιο συγκεκριμένα, οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής (πρώτη στήλη) συσχετίζονται με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης (δεύτερη στήλη), ενώ στην τρίτη και τέταρτη στήλη του πίνακα αποτυπώνεται η αντιστοιχία τους με τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, όπως αυτά έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης.

Πίνακας 2. Αντιστοιχία των συστάσεων της Επιτροπής των ΗΕ με τους στόχους και δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη

Συστάσεις Επιτροπής CRPD	Στόχοι και Δράσεις στο Εθνικό Σχέδιο για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (2021) ³⁸	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (2022) ³⁹
Προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος	Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της	-	-

³⁸ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για το 2021 είναι διαθέσιμο στο: https://gscso.gov.gr/wp-content/uploads/2023/03/Υπουργείο-Προστασίας-του-Πολίτη_ΕΣΔ_2021.pdf

³⁹ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για το 2022 είναι διαθέσιμο στο: https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/12/yp_prostasias_tou_politi_2022.pdf

	<p>ανθρώπινης αξιοπρέπειας</p> <p>Υποστόχος 18.1: Διασφαλίζουμε την ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας</p>		
<p><i>Αποτελεσματικό πλαίσιο αντιμετώπισης της βίας, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης</i></p>	<p>Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας</p> <p>Υποστόχος 18.2: Προστατεύουμε τα άτομα με αναπηρία από διακρίσεις και βία</p>	<p>Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα</p> <p>Υποστόχος 1.3: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων</p>	<p>Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα</p> <p>Υποστόχος 1.2: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων</p>
<p><i>Αποτελεσματικό πλαίσιο αντιμετώπισης της βίας, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης</i></p>	<p>Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας</p> <p>Υποστόχος 18.3: Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία</p>	<p>Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα</p> <p>Υποστόχος 1.3: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων</p>	<p>Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα</p> <p>Υποστόχος 1.2: Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων</p>
<p><i>Ειδική κατάρτιση στις αρχές επιβολής του νόμου στις μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία και της</i></p>	<p>Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας</p>	<p>Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα</p>	<p>Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα</p> <p>Υπο-στόχος 1.6: Αναβάθμιση της</p>

σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους	Υποστόχος 18.3: Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία	Υποστόχος 1.6: Εκσυγχρονισμός της οργανωτικής δομής και λειτουργίας της Ελληνικής Αστυνομίας	Αστυνομικής Ακαδημίας
Βελτίωση του συστήματος στήριξης της προσωπικής κινητικότητας	Στόχος 21: Προσβασιμότητα στις Μεταφορές και Κινητικότητα του Ατόμου Υποστόχος 21.4: Εντατικοποιούμε τους ελέγχους και τις δράσεις ευαισθητοποίησης για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης κίνησης στον αστικό ιστό για όλους	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υποστόχος 1.5: Προστασία της ασφαλούς κίνησης πεζών και οχημάτων	Στόχος 1: Διαφύλαξη της ασφάλειας των πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα Υπο-στόχος 1.7: Προστασία της ελεύθερης κίνησης των ατόμων με αναπηρία και διασφάλιση της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή χωρίς διακρίσεις

4.1 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Οι δράσεις που σχετίζονται με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και αφορούν στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία βρίσκονται στους **Στόχους 18** και **21** του ΕΣΔ. Ο **Στόχος 18** επικεντρώνεται γενικότερα σε ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και αφορούν στην ελευθερία, την ασφάλεια και την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των ατόμων με αναπηρία. Ο **Στόχος 21** αποτελείται από δράσεις που αφορούν στην προσβασιμότητα στις μεταφορές και την κινητικότητα του ατόμου.

Πιο αναλυτικά:

Στόχος 18: Ελευθερία, Ασφάλεια και Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας

1. Διασφαλίζουμε την ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας

- Φυσική προσβασιμότητα στις Αστυνομικές Υπηρεσίες

Χρονοδιάγραμμα: Εντός του 2020: ολοκλήρωση μελέτης Ιανουάριος 2021: έναρξη παρεμβάσεων

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ολοκληρώθηκε η καταγραφή της

φυσικής προσβασιμότητας των υπηρεσιών της αστυνομίας.⁴⁰ Πιο συγκεκριμένα, από τα 653 κτίρια στα οποία στεγάζονται υπηρεσίες της ελληνικής αστυνομίας, τα 380 διαθέτουν ράμπα προσβασιμότητας προκειμένου τα άτομα με κινητική αναπηρία να εισέλθουν στον χώρο των αστυνομικών υπηρεσιών. Ωστόσο, στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστούν τα εξής: α) να μην είναι θετική η ύπαρξη της ράμπας (η οποία πρέπει να τηρεί τις υφιστάμενες προδιαγραφές ως προς την κλίση της) για τα άτομα με κινητική αναπηρία, ωστόσο πρέπει να διασφαλιστεί ότι αυτή είναι και πλήρως προσπελάσιμη από τους χρήστες/στριες αμαξιδίου, π.χ. δεν υπάρχουν διάφορα κλαδιά από θάμνους πάνω σε αυτή, και β) η ύπαρξη ράμπας και μόνο δεν μετατρέπει ένα κτήριο σε προσβάσιμο, αλλά χρειάζεται εντός του κτηρίου να υπάρχουν προσβάσιμοι ανελκυστήρες στα άτομα με αναπηρία, προσβάσιμοι χώροι υγιεινής, σημάσεις σε Braille κ.λπ.

- Επικοινωνία σε περίπτωση ατυχήματος, έκτακτης ανάγκης ή και γενικότερα ελέγχου από στελέχη της Ελληνικής Αστυνομίας με τη χρήση ειδικών εφαρμογών επικοινωνίας, καρτών επικοινωνίας με ειδικά σήματα για τους βασικότερους λόγους που ένας αστυνομικός μπορεί να κάνει έλεγχο σε έναν πολίτη, στοιχεία που μπορεί να του ζητήσει, αλλά και επιλογές απάντησης σε ελέγχους.
- Επικοινωνία με το 100 μέσω μηνύματος και ειδικών προσβάσιμων εφαρμογών (Viber, WhatsApp).
- Πρόγραμμα εκπαίδευσης ομάδας αστυνομικών στη νοηματική γλώσσα.

Χρονοδιάγραμμα: 2020-2021

Σε ότι αφορά την επικοινωνία των ατόμων με αναπηρία υπήρξαν σημαντικά βήματα άρσης των εμποδίων που αντιμετώπιζαν τα άτομα με αναπηρία και ειδικά οι κωφοί και βαρήκοοι. Ύστερα από συνεργασία του Υπουργείου με την ΟΜΚΕ, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να επικοινωνούν με το Κέντρο Άμεσης Δράσης (100) της Ελληνικής Αστυνομίας είτε με sms είτε μέσω των εφαρμογών Viber και WhatsApp. Σε ότι αφορά την εκπαίδευση ομάδας αστυνομικών στη νοηματική γλώσσα, όπως αναφέρεται στην Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης του ΕΣΔ, υπάρχει συμφωνία για την πραγματοποίησή αυτών των σεμιναρίων από την ΟΜΚΕ.⁴¹

2. Προστατεύουμε τα άτομα με αναπηρία από διακρίσεις και βία

- Βελτιστοποιούμε τη διερεύνηση και δίωξη πράξεων που μπορούν να προκαλέσουν διακρίσεις ή βία σε βάρος ατόμων με αναπηρία

⁴⁰ Βλ. σ. 67 της Ετήσιας Έκθεσης Πορείας Υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

⁴¹ Ο.π., σ. 68

μεριμνώντας για την ειδική εκπαίδευση του προσωπικού των Τμημάτων Ρατσιστικής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.

- Εστιάζουμε στην έγκαιρη αναγνώριση πολιτών με μη ορατές αναπηρίες και στην ορθή αντιμετώπιση των προσώπων αυτών κατά τη διαχείριση περιστατικών.
- Εκδίδουμε ειδικό εκπαιδευτικό εγχειρίδιο ενεργειών.

Χρονοδιάγραμμα: 2020-2021

Σε ότι αφορά τον υπο-στόχο 18.2, η Ελληνική Αστυνομία το καλοκαίρι-φθινόπωρο του 2022 προέβη στην εκπόνηση οδηγού στο οποίο εμπεριέχονταν πληροφορίες σχετικά με τις διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας και τα χαρακτηριστικά τους καθώς και για τις βασικές ανάγκες ανά κατηγορία αναπηρίας.

3. Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των ατόμων με αναπηρία

- Εντάσσουμε ειδική ενότητα για τα άτομα με αναπηρία στην Εθνική Στρατηγική Πρόληψης Βίας που εκπονεί η Διεύθυνση Πρόληψης της Βίας.
- Εκπαιδύουμε το προσωπικό που στελεχώνει τις Υπηρεσίες Αντιμετώπισης της Ενδοοικογενειακής Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας.
- Δημιουργούμε ειδική προσβάσιμη εφαρμογή καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης για τα άτομα με αναπηρία.

Χρονοδιάγραμμα: 2020-2021

Όπως αναφέρθηκε και στην υπο-ενότητα 3.4 στο πλαίσιο της πιλοτικής λειτουργίας των ειδικών γραφείων ενδοοικογενειακής βίας στα αστυνομικά τμήματα των αστυνομικών διευθύνσεων Αττικής και Θεσσαλονίκης, πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια που στόχευαν στην εκπαίδευση των αστυνομικών που θα τα στελέχωναν στο πως να αντιμετωπίζουν τα διαφορετικά περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Μεταξύ των ενότητων που διδάχθηκαν περιλαμβάνονταν και ενότητα που αφορούσε τα άτομα με αναπηρία. Τα σεμινάρια πραγματοποιήθηκαν σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη το φθινόπωρο του 2022 και εκπαιδεύτηκαν συνολικά 99 αστυνομικοί.⁴²

Σε ότι αφορά την ειδική προσβάσιμη εφαρμογή καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας, τον Νοέμβριο του 2022 ήταν διαθέσιμη η εφαρμογή Panic Button η οποία και θα λειτουργούσε σε πιλοτικής φάση. Λόγω του ότι η διαθεσιμότητα της εφαρμογής

⁴² Ο.π., σ. 69

ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2022 και η συγγραφή της παρούσας μελέτης έγινε το Δεκέμβριο του 2022 δεν γνωρίζουμε τον αντίκτυπο της στην αντιμετώπιση και προστασία κατά της ενδοοικογενειακής βίας.

5. Βελτιώνουμε την επιχειρησιακή ετοιμότητα του συστήματος φύλαξης ατόμων με αναπηρία σε περιπτώσεις κρίσιμων συνθηκών
 - Αναπτύσσουμε και εφαρμόζουμε Ειδικά Σχέδια Δράσης για την αντιμετώπιση κρίσης που οφείλεται είτε σε ενδογενείς είτε σε φυσικούς ή λοιπούς εξωγενείς παράγοντες.
- Χρονοδιάγραμμα: 2021-2022

Στόχος 21: Προσβασιμότητα στις Μεταφορές και Κινητικότητα του Ατόμου

4. Εντατικοποιούμε τους ελέγχους και τις δράσεις ευαισθητοποίησης για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης κίνησης στον αστικό ιστό για όλους [...]
 - Εντατικοποιούμε την τροχαία αστυνόμευση και τους ελέγχους στους δημόσιους χώρους, προστατεύουμε τους χώρους στάθμευσης, τα κεκλιμένα επίπεδα κ.ο.κ. [...]
- Χρονοδιάγραμμα: Εντός του 2021
Υπεύθυνοι φορείς: Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη – Ελληνική Αστυνομία

Αναφορικά με την παράνομη χρήση των θέσεων στάθμευσης των ατόμων με αναπηρία από άλλους οδηγούς, όντως η Ελληνική Αστυνομία είχε θέσει σε λειτουργία το πρόγραμμα «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις» που ήταν ένα ειδικό επιχειρησιακό πρόγραμμα τροχονομικής αστυνόμευσης και το οποίο λειτούργησε από το Σεπτέμβριο του 2019 μέχρι και το τρίτο τρίμηνο του 2020. Μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος αυτού γινόταν καταγραφή, σε μηνιαία βάση, των παραβάσεων που αφορούσαν την παράνομη στάθμευση σε: α) ράμπα διάβασης ατόμων με αναπηρία, β) ειδικούς χώρους στάθμευσης ατόμων με αναπηρία, και γ) χώρους στάθμευσης αποκλειστικά για συγκεκριμένο όχημα ατόμων με αναπηρία. Σύμφωνα με τα ευρήματα των καταγραφών αυτών υπήρχε εκτεταμένη καταπάτηση των θέσεων στάθμευσης που ήταν για τους πολίτες με αναπηρία. Η δράση αυτή δεν συνεχίστηκε το 2021 και το 2022.

4.2 Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 2021 και 2022

Στα σχέδια δράσης του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τα έτη 2021 και 2022, οι δράσεις που αφορούν σε ζητήματα που σχετίζονται με την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων αναπηρία που άπτονται των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου έχουν συμπεριληφθεί στο **Στόχο 1: «Διαφύλαξη της ασφάλειας των**

πολιτών με μηδενική ανοχή στο έγκλημα και την παραβατικότητα» των Ετήσιων Σχεδίων Δράσης του Υπουργείου για τα 2021 και 2022.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τη **διαμόρφωση και υλοποίηση ενός αποτελεσματικού πλαισίου αντιμετώπισης της βίας**, ιδιαίτερα της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης είχαν συμπεριληφθεί στον **υπο-στόχο 1. «Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων»** του Σχεδίου Δράσης του Υπουργείου για το 2021 και στον **υπο-στόχο 1.2 «Πρόληψη της Βίας στην οικογένεια και στους ανηλίκους και Προστασία των θυμάτων»** του Σχεδίου Δράσης του Υπουργείου για το 2022.

Στον **υπο-στόχο 1.6 «Εκσυγχρονισμός της οργανωτικής δομής και λειτουργίας της Ελληνικής Αστυνομίας»** του Σχεδίου Δράσης του Υπουργείου για το 2021 είχε συμπεριληφθεί δράση που αφορούσε στην **ειδική κατάρτιση των αρχών επιβολής του νόμου στις μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία** και της σεξουαλικής εκμετάλλευσής τους.

Δράσεις για τη **βελτίωση της προσωπικής κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία** είχαν συμπεριληφθεί στα Σχέδια Δράσης του Υπουργείου για τα έτη 2021 και 2022. Πιο συγκεκριμένα, προβλεπόταν για: α) το 2021 η υλοποίηση του **υπο-στόχου 1.5 «Προστασία της ασφαλούς κίνησης πεζών και οχημάτων»** και β) το 2022 η υλοποίηση του **υπο-στόχου 1.7 «Προστασία της ελεύθερης κίνησης των ατόμων με αναπηρία και διασφάλιση της συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή χωρίς διακρίσεις»**.

Σε ότι αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία, παρότι υπήρχε αντίστοιχη δράση στο ΕΣΔ στα ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου δεν εντοπίστηκε αντίστοιχη πρόβλεψη.

5 ΚΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ

5.1 Προσβασιμότητα και πρόσβαση

Η προσβασιμότητα στο δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον της Ελληνικής Αστυνομίας αλλά και η άμεση πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία με τις υπηρεσίες της ελληνικής αστυνομίας είναι σημαντική. Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα 4.1, το 2021 από τα 653 κτίρια στα οποία στεγάζονται υπηρεσίες της ελληνικής αστυνομίας, τα 38ο διαθέτουν ράμπα προσβασιμότητας προκειμένου τα άτομα με κινητική αναπηρία να εισέλθουν στον χώρο των αστυνομικών υπηρεσιών. Ωστόσο, πρέπει να διασφαλίζεται ότι η ράμπα θα είναι πλήρως προσπελάσιμη στα άτομα με αναπηρία. Ωστόσο, αξίζει επισημάνσης ότι η προσθήκη ράμπας και μόνο δεν διασφαλίζει ότι ένα κτήριο είναι προσβάσιμο. Συνεπώς, πρέπει να υπάρχει μέριμνα για την προσβασιμότητα των στοιχείων που διαμορφώνουν το εσωτερικό του κτηρίου, όπως προσβάσιμοι ανελκυστήρες, προσβάσιμοι χώροι υγιεινής, σήμανση σε Braille, κ.λπ. Μέριμνα, επίσης, πρέπει να ληφθεί και για την προσβασιμότητα των κρατητηρίων που υπάρχουν στα αστυνομικά τμήματα και το κατά πόσο είναι προσβάσιμα στα άτομα με αναπηρία. Εκτός από το δομημένο περιβάλλον, είναι σημαντικό και ο/οι ψηφιακός/οι ιστότοπος/οι της Ελληνικής Αστυνομίας να είναι πλήρως προσβάσιμος στα άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο ν.4727/2020.

Σε ότι αφορά την υιοθέτηση εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας των ατόμων με αναπηρία με τις αστυνομικές αρχές, έχουν λάβει ήδη χώρα σημαντικές εξελίξεις σε ότι αφορά την επικοινωνία των κωφών-βαρήκοων, ωστόσο, πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι ανάγκες των ατόμων με αναπηρία που ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας. Για το λόγο αυτό προτείνουμε:

- Τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των αστυνομικών τμημάτων και των κρατητηρίων των αστυνομικών τμημάτων στα άτομα με αναπηρία με βάση τις ανάγκες τους.
- Τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των ψηφιακών περιβαλλόντων, όπως ιστότοποι και εφαρμογές της Ελληνικής Αστυνομίας, στα άτομα με αναπηρία σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν.4727/2020.
- Την προώθηση χρήσης νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία των ατόμων με αναπηρία με τις υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας.
- Την πρόβλεψη παροχής εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας και ενημέρωσης σε όλους τα άτομα με αναπηρία, όπως σε γραφή Braille, σε απλό κείμενο, σε κείμενο για όλους (easy-to-read).

- Την παροχή πληροφοριών σε μορφή ήχου και σε κείμενο Braille για τα άτομα με αναπηρία όρασης για τη διευκόλυνση επικοινωνίας τους με τους/τις αστυνομικούς.
- Την παροχή πληροφοριών μέσω εγγράφων που είναι διατυπωμένα σε απλή γλώσσα ή/και με εικόνες για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας των ατόμων με νοητική αναπηρία με τους/τις αστυνομικούς.

5.2 Παροχή εύλογων προσαρμογών

Μια σημαντική έννοια που εισήχθη με τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες είναι αυτή των *εύλογων προσαρμογών*. Το άρθρο 2 της Σύμβασης ορίζει τις εύλογες προσαρμογές ως:

«[τ]ις απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις και ρυθμίσεις, οι οποίες δεν επιβάλλουν ένα δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος, όπου απαιτείται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστούν, για τα άτομα με αναπηρίες, η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

[πηγή: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, Άρθρο 2, ν. 4074/2012]

Δηλαδή, οι *εύλογες προσαρμογές* είναι εξατομικευμένες παροχές που προσδιορίζονται με βάση το είδος και τη βαρύτητα της αναπηρίας του ατόμου και οι οποίες δεν θα πρέπει να δημιουργούν δυσανάλογο κόστος στον εργοδότη/επιχείρηση/υπηρεσία. Πολύ συχνά οι έννοιες των *εύλογων προσαρμογών* και της *προσβασιμότητας* συγχέονται, χωρίς, όμως, αυτό να είναι σωστό. Οι *εύλογες προσαρμογές* επικεντρώνονται στις εξατομικευμένες παροχές που δίνονται σε ένα άτομο με αναπηρία προκειμένου να ασκήσει ή να απολαύσει ένα δικαίωμα τους, ενώ η *προσβασιμότητα* σχετίζεται με την παροχή υπηρεσιών στο σύνολο των ατόμων με αναπηρία.

Στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο αν και προβλέπεται η παροχή εύλογων προσαρμογών αυτή εστιάζει κυρίως στο πεδίο της εργασίας και απασχόλησης (βλ. ν.4443/2016). Ωστόσο, σύμφωνα με την παράγραφο 1γ του άρθρου 61 του ν. 4488/2017, που εστιάζει στις Γενικές Υποχρεώσεις ως προς την εφαρμογή της Σύμβασης στη χώρα:

«1. Κάθε φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, λαμβάνοντας κάθε πρόσφορο μέτρο και απέχοντας από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρακτική που ενδέχεται να θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ. Ιδίως υποχρεούται: [...]

γ) να παρέχει, όπου απαιτείται σε συγκεκριμένη περίπτωση, **εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων, ρυθμίσεων και ενδεδειγμένων μέτρων**, χωρίς την επιβολή δυσανάλογου ή αδικαιολόγητου βάρους [...] ».

Συνεπώς, είναι εφικτό η παροχή εύλογων προσαρμογών να αφορά και σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη σχέση μεταξύ των πολιτών με αναπηρία και της αστυνομίας. Για παράδειγμα, κατά τη διαδικασία της κατάθεσης ή της υποβολής μήνυσης από ένα άτομο με αναπηρία μπορεί να χρειάζεται τη παροχή εύλογης προσαρμογής, όπως η διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, προτείνουμε:

- Τη διασφάλιση εύλογων προσαρμογών προς τα άτομα με αναπηρία, όταν αυτή ζητηθεί από τα ίδια, ή είναι απαραίτητες για την επικοινωνία και ενημέρωση μεταξύ αυτών και του προσωπικού των υπηρεσιών της αστυνομίας.

5.3 Συλλογή δεδομένων

Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, ένα σημαντικό στοιχείο για την αποτύπωση της ευαλωτότητας των ατόμων με αναπηρία, συγκεκριμένα των γυναικών με αναπηρία στην ενδοοικογενειακή αλλά και σε άλλα ήδη βίας αποτελεί η καταγραφή των στοιχείων αυτών. Σύμφωνα με προηγούμενη επικοινωνία που είχε το Παρατηρητήριο με την Ελληνική Αστυνομία, ενημερώθηκε ότι αν και υπάρχει μια βάση που αφορά την καταγραφή των περιστατικών βίας, η διάσταση της αναπηρίας δεν είχε συμπεριληφθεί. Όμως, η μη ύπαρξη τέτοιων στοιχείων θέτει περιορισμούς στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν κατάλληλα τα φαινόμενα βίας προς τα άτομα με αναπηρία. Για το λόγο αυτό προτείνουμε:

- Τη συμπερίληψη της διάστασης της αναπηρίας στη βάση που διατηρεί η Ελληνική Αστυνομία για την καταγραφή των περιστατικών βίας.
- Την ανάπτυξη ενός μηχανισμού συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων σχετικά με τα περιστατικά βίας, κακοποίησης, εκμετάλλευσης, διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων εις βάρος των γυναικών και παιδιών με αναπηρία.

5.4 Διασφάλιση της κινητικότητας των ατόμων με αναπηρία

Η παράνομη στάθμευση οχημάτων σε θέσεις που απευθύνονται σε άτομα με αναπηρία όπως και σε παρεμβάσεις που έχουν γίνει στο δομημένο περιβάλλον για τη βελτίωση της αυτόνομης μετακίνησης των ατόμων με αναπηρία, π.χ. οδηγοί τυφλών στα πεζοδρόμια, ράμπες πεζοδρομίου, κ.λπ. αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία κατά την άσκηση του δικαιώματός τους στην ελεύθερη μετακίνηση. Για την αντιμετώπιση του εν λόγω φαινομένου η Ελληνική Αστυνομία το Σεπτέμβριο του

2019 ξεκίνησε τη λειτουργία ενός ειδικού επιχειρησιακού προγράμματος τροχονομικής αστυνόμευσης με τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις», το οποίο, μεταξύ άλλων, αφορούσε την καταγραφή, σε μηνιαία βάση, των παραβάσεων για στάση-στάθμευση σε ράμπα διάβασης ατόμων με αναπηρία, σε ειδικούς χώρους στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, σε χώρους στάθμευσης αποκλειστικά για συγκεκριμένο όχημα ατόμου με αναπηρία και για στάση-στάθμευση στις εισόδους και εξόδους των πεζοδρομίων ή πάνω σε αυτούς. Ωστόσο, το πρόγραμμα αυτό ολοκληρώθηκε στα μέσα του 2020. Λαμβάνοντας υπόψη την εκτεταμένη παραβίαση των θέσεων στάθμευσης που απευθύνονται στα άτομα με αναπηρία όπως και τον εμπόδιο της ελεύθερης μετακίνησής τους, όπως αυτά καταγράφηκαν κατά την περίοδο λειτουργίας του προγράμματος⁴³ αλλά και με βάση της καθημερινές εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία, προτείνουμε:

- Τη συνέχιση του προγράμματος της Ελληνικής Αστυνομίας σχετικά με την «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις».
- Τη συνέχιση προβολής και προώθησης video κοινωνικού μηνύματος από την Ελληνική Αστυνομία σχετικά με τις συνέπειες της παράνομης στάθμευσης στη ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία, στο πλαίσιο των δράσεων για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας.
- Τη λήψη πρόσθετων μέτρων και ενεργειών για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σχετικά με τις συνέπειες της παράνομης στάθμευσης στα άτομα με αναπηρία.

5.5 Συνέχιση της εκπαίδευσης των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Ο τρόπος συμπεριφοράς διαφόρων επαγγελματιών απέναντι στα άτομα με αναπηρία αρκετά συχνά δεν είναι συμβατός με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας. Όπως αναφέρθηκε στις ενότητες 3.1 και 3.4, υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι αστυνομικοί λόγω της μη επαρκούς εκπαίδευσής τους δεν ξέρουν πως πρέπει να συμπεριφερθούν σε ένα άτομο με ψυχοκοινωνική αναπηρία όταν πρέπει να το μεταφέρουν σε μια μονάδα ψυχικής υγείας στο πλαίσιο της ακούσιας νοσηλείας ή ενδεχομένως να μην μπορούν να διακρίνουν αν ένα άτομο έχει νοητική αναπηρία. Και στις δυο περιπτώσεις, η μη επαρκής εκπαίδευση των αστυνομικών στο πως πρέπει να συμπεριφέρονται προς τα άτομα αυτά μπορεί να έχει ως συνέπεια την άσκηση βίας σε βάρος αυτών. Επίσης, λόγω της ελλιπούς

⁴³ Για τον αριθμό παραβάσεων στο που αφορούν σε στάση/στάθμευση σε ράμπα διάβασης και σε χώρους στάθμευσης ατόμων με αναπηρία στο πλαίσιο του ειδικού επιχειρησιακού προγράμματος τροχονομικής αστυνόμευσης «Ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών στις πόλεις» της Ελληνικής Αστυνομίας, βλ. σ. 52 της Ετήσιας Έκθεσης του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ για το έτος 2020. Διαθέσιμο στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

εκπαίδευσης, ενδεχομένως οι αστυνομικοί να ζητήσουν από ένα άτομο με αναπηρία να αποχωριστεί τη βοηθητική/υποστηρικτική τεχνολογία που χρησιμοποιεί, όπως ένα μαστούνι, το αναπηρικό αμαξίδιο, τα ακουστικά βαρηκοΐας, κ.λπ., ένα αίτημα που όμως δεν είναι σωστό.⁴⁴ Επιπρόσθετα, στις περιπτώσεις που ένα άτομο με αναπηρία, όπως μια γυναίκα με αναπηρία, θέλει να καταγγείλει ένα περιστατικό βίας, π.χ. ενδοοικογενειακής βίας, η έλλειψη επαρκούς εκπαίδευσης από μεριάς των αστυνομικών ως προς το πώς πρέπει να συνδιαλλαγούν με το θύμα με αναπηρία μπορεί να λειτουργήσει ως ανασταλτικός παράγοντας από τη μεριά του θύματος φοβούμενο ότι η όλη διαδικασία θα είναι τραυματική για το ίδιο.

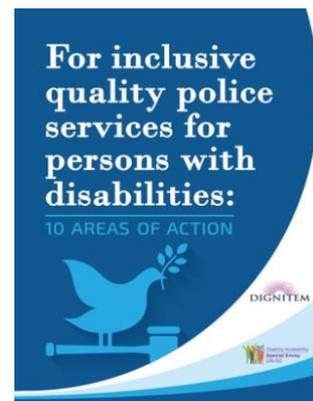
Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Ελληνική Αστυνομία έχει ήδη προχωρήσει στη διεξαγωγή σεμιναρίων σχετικά με την εκπαίδευση των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.⁴⁵ Ειδικότερα, η εκπαίδευση των αστυνομικών εστιάζει: **α)** στην εξοικείωση/κατανόηση τους με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία ανά κατηγορία αναπηρίας, **β)** στον τρόπο επικοινωνίας τους με τα άτομα με αναπηρία λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες τους με βάση το είδος της αναπηρίας, και **γ)** με την εξοικείωσή τους με τις προκλήσεις και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην καθημερινή ζωή και άπτονται των αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Αστυνομίας, π.χ. σε ζητήματα βίας, ρατσισμού, προσβασιμότητας, κινητικότητας κ.λπ. Αναγνωρίζοντας τις πρωτοβουλίες που έχει λάβει η Ελληνική Αστυνομία τα τελευταία χρόνια για την εκπαίδευση των αστυνομικών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, προτείνουμε:

- Τη συνέχιση παροχής εκπαίδευσης στους αστυνομικούς στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και στους τρόπους επικοινωνίας ή συναλλαγής μαζί τους με βάση τις ανάγκες τους ανά κατηγορίας αναπηρίας.
- Τη συνέχιση της ειδικής κατάρτισης των αστυνομικών στις μεθόδους εντοπισμού και αντιμετώπισης της βίας κατά των ατόμων με αναπηρία.
- Την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και του Ινστιτούτου της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιες Παθήσεις (IN-ΕΣΑμεΑ) στο σχεδιασμό και διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

⁴⁴ Βλ. για παράδειγμα τη σύσταση **8.b.7** στο DIGNITEM (2021). *For inclusive quality police services for persons with disabilities: 10 areas of action*. Διαθέσιμο στο: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2021/08/Guidelines-For-Inclusive-Police-Services-PwD-ENG.pdf>

⁴⁵ Βλ. ενότητα 3.4 του παρόντος αρχείου

Το 2021, ο Ειδικός Απεσταλμένος του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για την Αναπηρία και την Προσβασιμότητα (Special Envoy UN-SG on Disability and Accessibility), λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη για την ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών της αστυνομίας η οποία δεν θα δημιουργεί αποκλεισμούς στα άτομα με αναπηρία δημοσίευσε τις Οδηγίες «For inclusive quality police services for persons with disabilities: 10 areas of action». Ο σκοπός των

Οδηγιών είναι να παρέχει προς τους ενδιαφερόμενους ένα σύνολο ελάχιστων προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών. Ειδικότερα, μέσω των Οδηγιών τονίζεται ότι τόσο οι κυβερνήσεις, όσο και τα νομοθετικά όργανα αλλά και άλλες αρχές πρέπει να προωθήσουν την επαρκή κατάρτιση όσων εργάζονται στην απονομή δικαιοσύνης, όπως είναι και οι αστυνομικοί. Σύμφωνα με τις Οδηγίες, προτείνονται δράσεις στους ακόλουθους 10 τομείς: 1) ευαισθητοποίηση, 2) δωρεάν πρόσβαση σε πληροφορίες και επικοινωνία, 3) δωρεάν πρόσβαση στους χώρους της αστυνομίας, 4) αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των αστυνομικών στις πόλεις ή σε άλλους οικισμούς, 5) καταστάσεις κρίσεις των ατόμων με αναπηρία, 6) καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, 7) καταστάσεις επιβολής του νόμου, 8) εγκλήματα, 9) υπηρεσίες συνοριακής περιπολίας, και 10) ο εκπαιδευτικός ρόλος της Αστυνομίας εντός αυτής και στην κοινότητα. Οι Οδηγίες του Ειδικού Απεσταλμένου του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για την Αναπηρία και την Προσβασιμότητα είναι διαθέσιμες στο:

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2021/08/Guidelines-For-Inclusive-Police-Services-PwD-ENG.pdf>

5.6 Υιοθέτηση μιας συμπεριληπτικής γλώσσας για την αναπηρία

Η λανθασμένη χρήση γλώσσας, όταν γίνεται αναφορά σε ζητήματα που σχετίζονται με την αναπηρία όπως και όταν γίνεται αναφορά στα ίδια τα άτομα με αναπηρία, είναι ένα πρόβλημα που πολύ συχνά συναντιέται τόσο στην ελληνική νομοθεσία όσο και στον καθημερινό λόγο όταν συνδιαλεγόμαστε με τα άτομα με αναπηρία. Βασική αίτια αυτού του προβλήματος είναι ότι η γλώσσα αυτή προέρχεται κυρίως από το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας που προσεγγίζει την αναπηρία ως μια ασθένεια που χρειάζεται θεραπεία και η οποία δεν συνάδει με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.

Στο πλαίσιο της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία είναι μια γλώσσα συμπεριληπτική (inclusive language) που θα δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες αφενός από την ιατρική προσέγγιση για την αναπηρία, αφετέρου από στερεότυπα και προκαταλήψεις για αυτά. Για το λόγο αυτό, προτείνουμε:

- Την εξάλειψη από την υφιστάμενη νομοθεσία και από άλλα έντυπα του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη ορολογίας που μη συμβατής με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.
- Τη χρήση μιας συμπεριληπτικής γλώσσας για την αναπηρία κατά τη διαμόρφωση και σύνταξη νέων νομοθετικών πρωτοβουλιών και άλλων ενεργειών του Υπουργείου.
- Τη χρήση ορολογίας από τις αρχές επιβολής του νόμου όταν απευθύνονται στα άτομα με αναπηρία που είναι συμβατή με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.

Ως Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας εργαζόμαστε ήδη συστηματικά στο πεδίο της ορθής χρήσης της γλώσσας στη βάση της δικαιωματικής προσέγγισης. Με στόχο να διευκολύνουμε το έργο σας, στο **Παράρτημα II**⁴⁶ παρουσιάζουμε τις βασικές αρχές της συμπεριληπτικής γλώσσας και συστάσεις ενδεδειγμένης ορολογίας όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Το εν λόγω κείμενο βασίστηκε στις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (Disability-inclusive language guidelines) που δημοσιεύτηκαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy).⁴⁷

⁴⁶ Βλ. σσ. 47-49 του παρόντος αρχείου.

⁴⁷ United Nations (2019). *Disability-inclusive language guidelines*. Available at: <https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΆΡΘΡΩΝ 9, 13, ΚΑΙ 16 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 9 Προσβασιμότητα

1. Προκειμένου να επιτρέψουν στα άτομα με αναπηρίες να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες την πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στο φυσικό περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, την πληροφορία και τις επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών και συστημάτων πληροφορίας και επικοινωνιών και σε άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές. Τα μέτρα αυτά, που θα συμπεριλαμβάνουν τον προσδιορισμό και την εξάλειψη των εμποδίων και κωλυμάτων προσβασιμότητας, θα ισχύουν, μεταξύ άλλων, για:

α. τα κτίρια, τους δρόμους, τις μεταφορές και λοιπές εσωτερικές και υπαίθριες εγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων και των σχολείων, των κατοικιών, των ιατρικών εγκαταστάσεων και των εργασιακών χώρων,

β. τις πληροφορίες, τις επικοινωνίες και λοιπές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν επίσης κατάλληλα μέτρα προκειμένου:

α. να αναπτύξουν, διαδώσουν και παρακολουθούν την εφαρμογή των ελάχιστων προτύπων και κατευθυντήριων οδηγιών για την προσβασιμότητα των εγκαταστάσεων και των υπηρεσιών που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό,

β. να διασφαλίζουν ότι οι ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι προσφέρουν εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις μορφές της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες,

γ. να παρέχουν κατάρτιση τους άμεσα ενδιαφερόμενους, σε σχέση με τα ζητήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες,

δ. να παρέχουν, στα κτίρια και τις λοιπές εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές στο κοινό, σύστημα σήμανσης σε Μπράιγ και σε ευανάγνωστες και κατανοητές μορφές,

ε. να παρέχουν μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιάμεσων, συμπεριλαμβανομένων των οδηγών, των αναγνώστων και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας, προκειμένου να διευκολύνουν την προσβασιμότητα στα κτίρια και σε άλλες εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές στο κοινό,

στ. να προάγουν άλλες κατάλληλες μορφές βοήθειας και υποστήριξης προς τα άτομα με αναπηρίες, προκειμένου να διασφαλίζουν την πρόσβασή τους στην πληροφορία,

ζ. να προάγουν την πρόσβαση, για τα άτομα με αναπηρίες, στις νέες τεχνολογίες και τα συστήματα πληροφορίας και επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένου και του Διαδικτύου,

η. να προάγουν το σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την παραγωγή και τη διανομή προσιτών τεχνολογιών και συστημάτων ενημέρωσης και επικοινωνιών σε αρχικό στάδιο, έτσι ώστε αυτές οι τεχνολογίες και συστήματα να καταστούν προσιτές με ελάχιστο κόστος.

Το Άρθρο 9 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες θέτει ουσιαστικά το πλαίσιο της «καθολικής προσβασιμότητας». Το Άρθρο 9 αποτελείται από 2 παραγράφους.

Στην πρώτη παράγραφο αναδεικνύεται ο οριζόντιος χαρακτήρας της προσβασιμότητας και η ανάγκη διασφάλισης αυτής σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής.

Στη δεύτερη παράγραφο περιγράφονται ενδεικτικά μέτρα τα οποία καλούνται να υιοθετήσουν τα συμβαλλόμενα κράτη τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Το Άρθρο αυτό, ακριβώς λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα της προσβασιμότητας, πρέπει να μελετηθεί σε συνδυασμό με σειρά άλλων άρθρων της Σύμβασης όπως ενδεικτικά τα **Άρθρα: 2 «Ορισμοί», 3 «Γενικές Αρχές», 4 «Γενικές υποχρεώσεις», 5 «Ισότητα και μη διάκριση», 12 «Ισότητα ενώπιον του νόμου», 13 «Πρόσβαση στη δικαιοσύνη», 19 «Ανεξάρτητη διαβίωση και ένταξη στην κοινωνία», 20 «Κινητικότητα του ατόμου»** κ.λπ. αυτής.

Άρθρο 13 Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη, σε ίση βάση με τους άλλους, συμπεριλαμβανομένης και της παροχής διαδικαστικών και κατάλληλων για την ηλικία διευκολύνσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί ο αποτελεσματικός ρόλος τους ως άμεσων και έμμεσων συμμετεχόντων και ως μαρτύρων, σε όλες τις νομικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων και των ανακριτικών και λοιπών προκαταρκτικών σταδίων.
2. Προκειμένου να βοηθήσουν στη διασφάλιση αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη για τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη προάγουν την κατάλληλη κατάρτιση εκείνων που εργάζονται στον τομέα της απονομής της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης και της αστυνομίας και του προσωπικού των φυλακών.

Το Άρθρο 13 της Σύμβασης αφορά στο δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αναμφισβήτητα, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη αποτελεί κεκτημένο δικαίωμα του ανθρώπου. Όμως, για τα άτομα με αναπηρία η πρόσβαση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη, αφού αντιμετωπίζουν εμπόδια σε θεσμικό, δομικό κ.ο.κ. επίπεδο. Με το Άρθρο 13, λοιπόν, της Σύμβασης σηματοδοτείτε για πρώτη φορά η ένταξη στο διεθνές δίκαιο ενός ολοκληρωμένου συνόλου δικαιωμάτων και ελαχίστων εγγυήσεων για την πρόσβαση στη Δικαιοσύνη που είναι διαμορφωμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύψει τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία.⁴⁸ Η διαμόρφωση του Άρθρου 13 τονίζει τις προσαρμογές που απαιτούνται να λάβουν χώρα ώστε τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να απολαύσουν και ασκήσουν το δικαίωμα τους στη δικαιοσύνη.

Το Άρθρο 13 αποτελείται από 2 παραγράφους. Η πρώτη παράγραφος επικεντρώνεται σε ζητήματα που αφορούν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στο νομικό σύστημα ενώ η δεύτερη παράγραφος επικεντρώνεται σε ζητήματα σχετικά με τη «διοίκηση της δικαιοσύνης».⁴⁹ Πιο αναλυτικά, στην πρώτη παράγραφο η έμφαση δίνεται στη διασφάλιση της: α) πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στο δομημένο περιβάλλον, π.χ. δικαστήρια, και β) παροχής υπηρεσιών και μέσων ώστε να είναι εφικτή η παροχή πληροφοριών και η εν γένει επικοινωνία κατά τη διάρκεια των νομικών διαδικασιών, π.χ. σε γραφή Braille, διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα, διαθεσιμότητα εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας κ.λπ. Αν και δεν γίνεται άμεση αναφορά στην **αρχή της ισότητας και μη διάκρισης** ούτε και στην **παροχή των εύλογων προσαρμογών**, το Άρθρο αυτό πρέπει να μελετηθεί σε συνδυασμό με το **Άρθρο 5 «Ισότητα και μη διάκριση»** όπως και με το **Άρθρο 9 «Προσβασιμότητα»** της Σύμβασης.

Σε ότι αφορά τη *δεύτερη παράγραφο*, το περιεχόμενο της οποίας αποτελεί μια «καινοτόμα διάσταση», αυτό που τονίζεται είναι η σημασία της κατάρτισης όλων όσων εμπλέκονται στο χώρο της δικαιοσύνης -από τους δικηγόρους, δικαστές και εισαγγελείς στους αστυνομικούς και σωφρονιστικούς υπαλλήλους- σε ζητήματα αναπηρίας και στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.⁵⁰

⁴⁸ Beqiraj, J., L. McNamara, and V. Wicks. (2017). *Access to justice for persons with disabilities: From international principles to practice*. Available at: https://www.biicd.org/documents/1771_access_to_justice_persons_with_disabilities_report_october_2017.pdf

⁴⁹ Della Fina, V, R. Cera, and G. Palmisano (eds) (2017). *The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary*. Cham, Switzerland: Springer (pp. 281-294).

⁵⁰ Ο.π.

Άρθρο 16

Απαλλαγή από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακομεταχείριση

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά, διοικητικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά και λοιπά μέτρα προκειμένου να προστατεύσουν τα άτομα με αναπηρίες, τόσο εντός όσο και εκτός της κατοικίας, από όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένων και των πτυχών τους που βασίζονται στο φύλο.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν επίσης όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν όλες τις μορφές εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης, διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, τις κατάλληλες μορφές βοήθειας και υποστήριξης, για το φύλο και την ηλικία, για τα άτομα με αναπηρίες, τις οικογένειες και όσους τους παρέχουν φροντίδα, συμπεριλαμβανομένης και της παροχής πληροφοριών και εκπαίδευσης για το πώς να αποφεύγουν, να αναγνωρίζουν και να αναφέρουν τις περιπτώσεις εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν ότι οι υπηρεσίες προστασίας είναι προσαρμοσμένες στην ηλικία, το φύλο και τις αναπηρίες.

3. Προκειμένου να αποτρέπονται περιστατικά όλων των μορφών εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης, τα Συμβαλλόμενα Κράτη διασφαλίζουν ότι, όλες οι διευκολύνσεις και τα προγράμματα που έχουν σκοπό να εξυπηρετήσουν τα άτομα με αναπηρίες, παρακολουθούνται αποτελεσματικά από ανεξάρτητες αρχές.

4. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να προάγουν τη φυσική, γνωστική και ψυχολογική ανάνηψη, αποκατάσταση και κοινωνική επανένταξη των ατόμων με αναπηρίες, τα οποία καθίστανται θύματα οποιασδήποτε μορφής εκμετάλλευσης, βίας ή κακομεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένης και της παροχής υπηρεσιών προστασίας. Μια τέτοια ανάνηψη και επανένταξη θα πραγματοποιούνται σε ένα περιβάλλον που θα ενθαρρύνει την υγεία, την ευημερία, τον αυτοσεβασμό, την αξιοπρέπεια και την αυτονομία του ατόμου και λαμβάνει υπόψη τις, ανάλογες με το φύλο και την ηλικία, ανάγκες.

5. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα θέσουν σε ισχύ αποτελεσματική νομοθεσία και πολιτικές, συμπεριλαμβανομένης και της νομοθεσίας και των πολιτικών που εστιάζονται στις γυναίκες και στα παιδιά, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι περιπτώσεις εκμετάλλευσης, βίας και κακομεταχείρισης κατά ατόμων με αναπηρίες, εντοπίζονται, ερευνώνται και, όπου απαιτείται, δίδονται.

Το Άρθρο 16 της Σύμβασης επικεντρώνεται σε ζητήματα που αφορούν την προστασία και απαλλαγή των ατόμων με αναπηρία από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακομεταχείριση. Η ανάγκη πίσω από την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου άρθρου που θα εστιάζει στα προαναφερθέντα ζητήματα έχει να κάνει με την αυξημένη ευαλωτότητα των ατόμων με αναπηρία, ιδιαίτερα των γυναικών και

παιδιών με αναπηρία, να έρθουν αντιμέτωπα με τη βία (π.χ. ενδοοικογενειακή, σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, κ.λπ.), την εκμετάλλευση και την κακοποίηση. Έτσι, μέσω της ύπαρξης του συγκεκριμένου άρθρου, δίνεται βαρύτητα στην ανάγκη λήψης μέτρων και ανάπτυξης πολιτικών και στρατηγικών για την καταπολέμηση και αντιμετώπιση της βίας, της εκμετάλλευσης ή/και της κακομεταχείρισης.

Ο στόχος του Άρθρου 16 είναι τριπλός: α) η προστασία των ατόμων με αναπηρία από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακομεταχείριση, β) η αποτροπή οποιασδήποτε μορφής βίας, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η σωματική βία, η ψυχολογική βία, η σεξουαλική βία κ.λπ., εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης και γ) η καταστολή όλων των μορφών βίας, εκμετάλλευσης και κακομεταχείρισης.⁵¹ Για να μπορέσει να υλοποιηθεί ο στόχος του Άρθρου 16 είναι απαραίτητο να ληφθούν νομοθετικά και διοικητικά μέτρα, καθώς και κοινωνικά μέτρα, μέτρα για τις υπηρεσίες που εμπλέκονται στα ζητήματα της βίας, της κακομεταχείρισης, και της εκμετάλλευσης, εκπαιδευτικά μέτρα, ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στο εν λόγω ζήτημα, σχεδιασμός και λειτουργία ειδικών υπηρεσιών και υποστήριξης, κ.λπ. Με άλλα λόγια, η υλοποίηση του Άρθρου 16 θα επιτευχθεί μέσα από την ανάπτυξη ενός «[πλέγματος] νομοθεσίας, θεσμών, υπηρεσιών, μηχανισμών παρακολούθησης και δίωξης»⁵² προκειμένου να μπορούν να παρέχουν προστασία στα άτομα με αναπηρία από τη βία, την εκμετάλλευση και την κακομεταχείριση.

⁵¹ Κοντιάδης & Μουσμούτη, 2012.

⁵² Ο.π., σ. 91

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Μια από τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής, όπως προέκυψε ύστερα από τον εποικοδομητικό διάλογο με την αντιπροσωπεία του ελληνικού κράτους, αφορούσε στη γλώσσα που χρησιμοποιείται στην ελληνική νομοθεσία για τα άτομα με αναπηρία. Ειδικότερα, η Παρατήρηση αφορούσε στην υποτιμητική γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία και στην ανάγκη εξάλειψης της από την ελληνική νομοθεσία.⁵³

Η βασική αρχή που εισάγεται με τη Σύμβαση είναι ότι η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία είναι μια γλώσσα συμπεριληπτική (inclusive language) που θα δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες αφενός από την ιατρική προσέγγιση για την αναπηρία, αφετέρου από στερεότυπα και προκαταλήψεις για τα άτομα με αναπηρία.

Σύμφωνα με τις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (*Disability-inclusive language guidelines*) που δημοσιεύσαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (*Disability Inclusion Strategy*),⁵⁴ η γλώσσα που οφείλουμε να χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία πρέπει να βασίζεται στις ακόλουθες πέντε αρχές:

1. Έμφαση στο άτομο και όχι στην αναπηρία
2. Αποφυγή χρήσης «ετικετών» και στερεοτύπων
3. Μη χρήση συγκαταβατικών ευφημισμών
4. Η αναπηρία δεν είναι ασθένεια ή πρόβλημα
5. Χρήση ορθής γλώσσας όχι μόνο στον γραπτό λόγο αλλά και στον προφορικό και ανεπίσημο λόγο

⁵³ Βλ. Σύμφωνα με την Παρατήρηση της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες «1. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη στη νομοθεσία του συμβαλλόμενου Κράτους μιας εναρμονισμένης προσέγγισης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και ότι το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, [...] εμπεριέχει υποτιμητική γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία [...]. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία: [...] (2γ) Να εξαλείψει στη νομοθεσία του την υποτιμητική γλώσσα που αναφέρεται στα άτομα με αναπηρία». Οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΣΑμεΑ στα [ελληνικά](#) και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read).

⁵⁴ United Nations (2019). *Disability-inclusive language guidelines*. Available at: <https://www.un Geneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η **ορολογία που προτείνεται να χρησιμοποιείται** όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία όπως και η **ορολογία που είναι καλό να αποφεύγεται**.

Προτεινόμενοι όροι για την αναπηρία		Όροι που θα πρέπει να αποφεύγονται	
	άτομο/α με αναπηρία		άτομα/α με ειδικές ανάγκες, άτομο/α με ειδικές ικανότητες, ανάπηρος/η, ανάπηρο/α άτομο/α, ΑμεΑ, ΑμΕΑ, αφανείς ήρωες της καθημερινότητας, ήρωες της ζωής ήρωες με αναπηρία
	άτομο/α χωρίς αναπηρία, το υπόλοιπο του πληθυσμού		κανονικός/η, υγιής, φυσιολογικός, αρτιμελής
	έχει αναπηρία...		υποφέρει από, πάσχει από ταλαιπωρείται από, χτυπήθηκε από
	άτομο με νοητική αναπηρία		καθυστερημένος, καθυστερημένο άτομο, αργός, ανισόρροπος, χαμηλής νοημοσύνης,
	άτομο με ψυχοκοινωνική αναπηρία		παράφρων, τρελός, μανιακός, ψυχικά διαταραγμένος, συναισθηματικά διαταραγμένος ψυχικά άρρωστος
	κωφός άτομο/α που είναι κωφό/α βαρήκοος άτομο με ακουστική αναπηρία τυφλοκωφός		κουφός, κωφάλαλος, μουγγός

	άτομο με αναπηρία λόγου άτομο που χρησιμοποιεί συσκευή επικοινωνίας άτομο που χρησιμοποιεί εναλλακτική μέθοδο επικοινωνίας		άλαλος, δεν μπορεί να μιλήσει
	τυφλός, άτομο που είναι τυφλό, άτομο με αναπηρία όρασης τυφλοκωφός		αόμματος, στραβός
	άτομο με κινητική αναπηρία άτομο με αναπηρία στα άνω άκρα άτομο με αναπηρία στα κάτω άκρα		σακάτης, κουτσός, παράλυτος, κουλός
	χρήστης/τρια αναπηρικού αμαξιδίου, άτομο που χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο		καθηλωμένος/η σε αναπηρικό καροτσάκι
	άτομο με σύνδρομο down		άτομο με ειδικές ανάγκες μογγόλος
	άτομο που έχει λέπρα		λεπρός
	άτομο με μικρό ανάστημα μικρό άτομο άτομο με αχονδροπλασία (αν ανήκει σε αυτή την κατηγορία)		νάνος

[Πηγή: *Disability-inclusive language guidelines*,
Available at:
<https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>]